

Lasten ja nuorten hyvinvointikertomus 2017–2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2021–2024

Loviisan kaupunki ja Lapinjärven kunta

LAPINJÄRVI

LAPPTRÄSK

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset	5
2.1 Hyvinvoinnin kuvaaminen	5
2.2 Väestö	5
2.2.1 Materiaalinen elintaso	6
2.2.2 Terveys	8
2.2.3 Varhaiskasvatus, koulu, oppiminen ja työ	16
2.2.4 Turvallinen kasvuympäristö	19
2.2.5 Vapaa-aika ja osallisuus	22
2.2.6 Yhteiskunnan tarjoama tuki ja suojelu	23
3 Kunnan palvelut lapsille, nuorille ja lapsiperheille: palvelujärjestelmän muutokset, toimivuus ja kasvuympäristön tilanne vuonna 2017–2020 Loviisassa ja Lapinjärvellä	27
3.1 Sosiaali- ja terveydenhuolto	27
3.1.1 Äitiys- ja ehkäisyneuvonta	27
3.1.2 Lastenneuvola	28
3.1.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	28
3.1.4 Lasten terapiapalvelut	29
3.1.5 Varhainen tuki	29
3.1.6 Perheneuvonta	29
3.1.7 Lastenvalvojan palvelut	29
3.1.8 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu	30
3.2 Koulu ja varhaiskasvatus	31
3.3 Opiskeluhoito Loviisan kaupungissa ja Lapinjärven kunnassa	35
3.3.1 Opiskeluhoitoon toiminta	36
3.3.2 Koulukuraattorit ja -psykologit	36
3.4 Vapaa-aika- ja nuorisotoimi	37
3.4.1 Vapaa-aikapalvelut	37
3.4.2 Nuorisotyö Loviisassa	38
3.4.3 Nuorisotyö Lapinjärvellä	39
3.4.4 Etsivä nuorisotyö	40
3.5 Kulttuuri	41
3.6 Työpajat	43
3.7 Lapsiystävällinen kunta	45
4 Yhteistyö eri viranomaisten ja lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen kesken	46
5 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2024	48
6 Suunnitelman kommentointi ja laatijat	48

1 Johdanto

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma, joka jokaisen kunnan tai kuntien yhdessä tulee laatia lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä kasvuolojen epäkohtien poistamiseksi ja ehkäisemiseksi.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmasta on säädetty lastensuojelulaissa (417/2007) ja sosiaalihuoltolaissa (1301/2014). Kunnallisten viranomaisten tehtävänä on kerätä tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä välittää tietoa niille viranomaisille ja päätöksentekijöille, jotka voivat toimillaan vaikuttaa lasten kasvuoloihin. Velvoitteet koskevat kunnan kaikkia viranomaisia, ja erityisen tärkeää on viranomaisten yhteistyö lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamisessa ja kasvuolojen kehittämisessä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamisella ja tuotetulla tiedolla vaikutetaan kunnan toiminta- ja taloussuunnitteluun. Suunnitelma laaditaan kerran valtuustokaudessa.

Sosiaalihuoltolain mukaan kaikissa lapsille, nuorille ja perheille tarkoitetuissa palveluissa tulee edistää lasten suotuisaa kasvua ja kehitystä. Tarkoituksena on, että kaikki ne toimipaikat, joissa muutoinkin arkiympäristössä tavataan lapsia ja lapsiperheitä, voivat toimia myös vanhempien tukena lapsen kasvatuksessa. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää opiskeluhuoltoa käsittelevä osa, jotta opiskeluhuoltoa koskevat asiat tulevat huomioituiksi toiminta- ja taloussuunnittelussa.

Loviisan kaupunki ja Lapinjärven kunta muodostavat sosiaali- ja terveystalouden yhteistoiminta-alueen, jossa Loviisan kaupunki tuottaa Lapinjärven kunnalle perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelut vanhustenhuoltoa lukuun ottamatta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tehty koskemaan yhteistoiminta-aluetta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisesta on vastannut lasten, nuorten ja perheiden sekä hyvinvoinnin yhteinen johtoryhmä.

Loviisan kaupungin ja Lapinjärven kunnan yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2017–2020 hyväksyttiin Loviisan kaupunginvaltuustossa 17.1.2018 ja Lapinjärven kunnanvaltuustossa 13.12.2017. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on liitetty osaksi koko kaupungin/kunnan hyvinvointisuunnitelmaa, jotta toimenpiteet ja tavoitteet olisivat molemmissa suunnitelmissa yhtenevät. Suunnitelma perustuu Loviisan kaupungin ja Lapinjärven kunnan strategioihin.

Suunnitelman toteutumista tulee seurata ja arvioida vähintään kerran valtuustokaudessa.

Tämä lasten ja nuorten hyvinvointikertomus on yhteenveto vuosille 2017–2020 asetetuista tavoitteista ja toimenpiteistä sekä niiden toteutumisesta. Lisäksi mukana on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2017–2020 tavoitteet ovat olleet yhteiset koko kunnan hyvinvointisuunnitelman kanssa:

1. Lasten ja nuorten ja perheiden aktiivisuus, yhteisöllisyys ja osallistaminen
2. Lasten ja nuorten ja perheiden terveelliset elämäntavat

3. Lasten, nuorten ja perheiden arjen turvallisuus
4. Lasten, nuorten ja perheiden koulutuksen ja työllisyyden edistäminen

Seuranta ja arviointi sekä suunnitelma on ryhmitelty seuraavasti:

1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset
2. Palvelujärjestelmän toimivuus ja kasvuympäristön tilanne
3. Vuosien 2017–2020 suunnitelman tavoitteiden toteutuminen (matriisi liitteenä)
4. Suunnitelma vuosille 2021–2024 (matriisi liitteenä)

2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset

2.1 Hyvinvoinnin kuvaaminen

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa käytetty hyvinvoinnin kuvaamistapa perustuu lapsiasiavaltuutetun toimiston, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Jyväskylän yliopiston luonnokseen ”Lapsen hyvinvoinnin kuvaus vuonna 2011 määriteltyjen lasten hyvinvoinnin kansallisten indikaattoreiden valossa”, johon on lisätty sovellettuja elementtejä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sähköisestä hyvinvointikertomuksesta.

2.2 Väestö

0–17-vuotiaat, % väestöstä

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Loviisa	17,9	17,7	17,3	16,9	16,5	16,5
Lapinjärvi	18	17,8	17,6	17,8	17,9	17,7
Koko maa	19,6	19,5	19,3	19,2	19,0	18,8

Sekä Loviisan että Lapinjärven väestön määrässä on tapahtunut vähenemistä tarkasteltaessa viiden lähimmän vuoden lukuja. Väestömäärä 31.12.2020 oli Loviisassa 14 754 asukasta ja Lapinjärvellä 2 622 asukasta. Alle 18-vuotiaiden määrässä on tapahtunut jonkin verran vähenemistä, ja sekä Loviisassa että Lapinjärvellä on vähemmän alle 18-vuotiasta väestöä kuin maassa keskimäärin.

Elävänä syntyneet

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Loviisa	115	111	112	86	76	100
Lapinjärvi	23	25	19	25	17	18

Loviisassa syntyvyys on laskenut useana vuonna peräkkäin paitsi vuonna 2020, jolloin syntyi 24 lasta edellisvuotta enemmän. Lapinjärvellä syntyvytydessä on vuosittain ollut pientä vaihtelua.

Lapsiperheet, % perheistä

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Loviisa	36,3	36,5	36,4	35,7	35,1	34,5	34,7	34	33,3	32,7
Lapinjärvi	35,3	35,2	34,7	34,2	33,6	33,9	34,8	34,6	34,7	33,7
Koko maa	40,0	39,7	39,5	39,1	38,9	38,7	38,6	38,5	38,3	38,0
Uusimaa							42	41,9	41,8	41,6

Lapsiperheet ovat perheitä, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Sekä Loviisassa että Lapinjärvellä lapsiperheiden määrä on vähentynyt tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana ja niitä on vähemmän kuin maassa keskimäärin.

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Loviisa	20,1	19,4	18,5	19,1	20,3	20,5	22	22,3	21,7	22,5
Lapinjärvi	23,3	23,8	23,5	25,1	25,8	25,3	26,8	25,7	27,4	29,3
Koko maa	20,2	20,3	20,4	20,6	20,8	21,1	21,6	22	22,5	22,9
Uusimaa							23,7	24	24,4	24,6

Uudellamaalla yksinhuoltajaperheitä on enemmän kuin Suomessa keskimäärin. Loviisassa yksinhuoltajaperheitä on suunnilleen saman verran kuin koko massa keskimäärin. Lapinjärvellä puolestaan yksinhuoltajaperheiden osuus on viimeisen kymmenen vuoden ajan ylittänyt koko maan keskiarvon, ja yhden vanhemman perheiden osuus on viime vuosina selvästi kasvanut ja on suurempi kuin Uudellamaalla.

2.2.1 Materiaalinen elintaso

Perheen riittävä toimeentulo on tärkeä lasten hyvinvoinnin tekijä. Pienituloisissa perheissä elävien lasten määrä kertoo lapsiin ja nuoriin kohdistuvasta köyhyysriskistä.

Lasten pienituloisuusaste

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2015	2016	2017	2018	2019
Loviisa	11,6	12,9	10,9	10,6	10,5
Lapinjärvi	9,3	12,3	9,5	13,7	17,2
Koko maa	11,8	11,7	11,8	12,2	12,4

Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna.

Lapsiperheiden materiaallinen elintaso on ollut tarkastelujakson aikana Loviisassa korkeampi kuin koko maan taso sekä lasten pienituloisuusasteen, että pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuudella mitattuina. Loviisassa on myös ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia vähemmän kuin maassa keskimäärin. Toisaalta useammat loviisalaiset peruskoulun 8. ja 9.luokan oppilaat (30 %) kuin maassa keskimäärin (25,4%) ovat kokeneet perheensä taloudellisen tilanteen olevan kohtalainen tai huono. Selittäväenä tekijänä voisi olla se, että usealla perheellä ei ole taloudellista liikkumavaraa tai se on hyvin pieni, mikä hankaloittaa isompia hankintoja.

Pienituloisissa kotitalouksissa asuvien lasten määrä Lapinjärvellä on noussut maan keskitasoa korkeammaksi vuosina 2018 ja 2019. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien lapsiperheiden määrä jää kuitenkin Lapinjärvellä alle maan keskiarvon myös edellä mainittuina vuosina. Lapinjärvellä on enemmän ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia kuin maassa keskimäärin ja myös enemmän kuin Uudellamaalla.

Koronaviruskriisin vaikutus ei vielä ole näkyvissä lasten materiaalista elintasoa kuvaavissa indikaattoreissa. Koronaviruskriisin vaikutukset perheiden taloudelliseen tilanteeseen tulevat todennäköisesti näkyviin vasta pitemmän ajanjakson kuluessa.

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2015	2016	2017	2018	2019
Loviisa	30,3	30,2	30,5	28,8	27,7
Lapinjärvi	37,6	38,6	36,4	33,9	33,5
Koko maa	29,8	29,8	29,8	29,5	29,1
Uusimaa	31,3	31,3	31,4	31,3	31,1

Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun.

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Lähde: Sotkanet.fi, THL

	2015	2016	2017	2018	2019
Loviisa	20,1	18,3	17,7	18,7	16,2
Lapinjärvi	9,4	11,3	14,7	18,2	14,5
Koko maa	15	14,7	18,2	17	16,2
Uusimaa	15,5	15,5	19,9	18,4	17,2

Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Loviisassa yhtä suuri kuin koko maassa keskimäärin, Lapinjärvellä hieman pienempi.

2.2.2 Terveys

Useimmat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2017–2020 käytetyistä terveyttä kuvaavista indikaattoreista on saatu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen joka toinen vuosi tekemästä Kouluterveyskyselystä. Viimeisin kouluterveyskysely, jonka tulokset ovat käytettävissä, tehtiin vuonna 2019. Vuoden 2021 keväällä tehtiin uusin kouluterveyskysely, jonka tulokset ovat kuntien käytettävissä loppuvuodesta. Kouluterveyskyselyn tulokset raportoidaan oppilaitoksen sijaintipaikkakuntien mukaan. Tämän vuoksi ei Lapinjärven 8. ja 9. luokan oppilaiden eikä lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden tuloksia ole saatavilla.

Koettu terveydentila

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevia lapsia ja nuoria näyttää olevan Loviisassa enemmän kuin maassa keskimäärin kaikissa kouluterveyskyselyn ikäryhmissä. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista 13,2 %, 8. ja 9. luokan oppilaista 25,9 % ja lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista 25,0 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Lisäys on ollut huomattava vuosina 2017 ja 2019. Lapinjärven 4. ja 5. luokan oppilaiden tietoja tästä indikaattorista ei ollut saatavilla.

Päänsärystä lähes päivittäin kärsineiden loviisalaisten peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus vuonna 2019 oli vain 6,6 % ja jäi alle koko maan keskiarvon (9,3 %), kun vastaava luku aiempina vuosina on ollut 11 %. Yläkoulujen sisäilmaongelmilla on mahdollisesti ollut osuutta aiempien vuosien korkeampiin lukuihin. Huomattavasti useampi loviisalainen peruskoulun 4. ja 5. luokan oppilas (17,6 %) kärsi usein päänsärystä verrattuna lapinjärveläisiin (13,6 %) vastaavan ikäisiin, koko maan keskiarvon ollessa 13,5 %.

Kuntoutusrahaa saavia loviisalaisia 16–19-vuotiaita on ollut vuosina 2013–2020 vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (Sotkanet.fi, THL). Lapinjärven osalta tietoja ei ole saatavissa.

Ylipaino, liikunta ja koululounaan syöminen sekä riittävä uni

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitoksen FinLapset-rekisteriseurannasta on saatavilla kuntakohtaisia tietoja vuodelta 2019 lasten ja nuorten ylipainosta. Tiedot perustuvat lastenneuvoloiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksissa tehtyihin mittauksiin. Maaseudulla on yleensä enemmän ylipainoisia lapsia ja nuoria kuin kaupungeissa, ja pojilla ylipaino on tavallisempaa kuin tytöillä. Ylipainoisia lapsia on sekä Loviisassa että Lapinjärvellä kaikissa ikäluokissa enemmän kuin maassa keskimäärin. Huolestuttavaa on etenkin

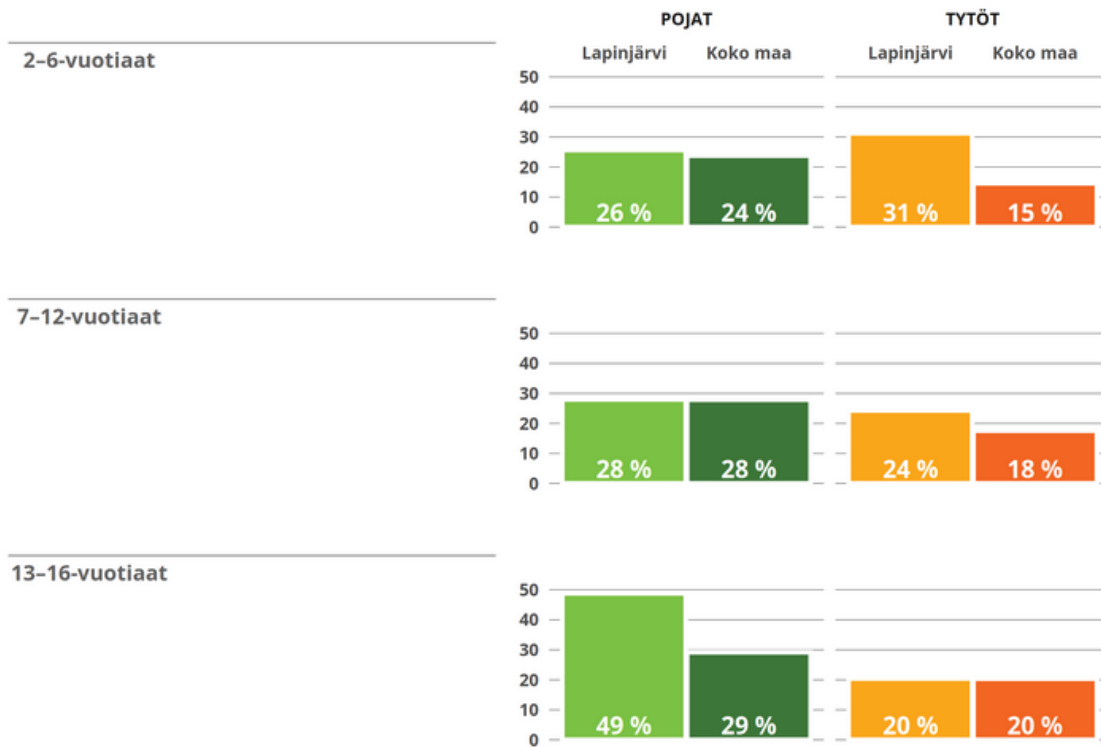

lapinjärveläisten 13–16-vuotiaiden poikien ja 2–6-vuotiaiden tyttöjen huomattava ylipainoisten osuus verrattuna maan keskiarvoon.

Ylipainoisten lasten osuus ikäluokasta, Loviisa

Ylipainoisten lasten osuus ikäluokasta, Lapinjärvi

Ylipaino ja lihavuus ovat yhteydessä lapsen sekä fyysiseen että psykososiaaliseen terveyteen ja hyvinvointiin. Lasten ylipainoisuuden syntymisessä on ratkaiseva vaikutus elinympäristöllä ja elintavoilla. Myös perimällä ja liikuntatottumuksilla on merkitystä ylipainoisuuden synnyssä.

Perheen merkitys lapsen terveellisille elintavoille on huomattavan suuri. Loviisassa vauvaperheille järjestetyillä vauvanruokakurssien yhtenä tavoitteena on ollut painottaa perheen terveellisten ruokailutottumusten tärkeyttä lapsuuden varhaisvuosista lähtien. Vauvaperheiden ruokakursseja on järjestetty vuodesta 2017 lähtien yksi kurssi vuodessa. Terveelliset ruokailutottumukset otetaan esiin myös neuvolakäynneillä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa.

Koululounaan syömättä jättäminen on noussut esiin useana vuonna kouluterveyskyselyn tuloksissa. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan Loviisassa koululounaan jätti päivittäin syömättä 46 % perusopetuksen 8. ja 9. vuosikurssin oppilaista, kun vastaava luku oli koko maassa 36,5 %. Loviisalaisista lukio-opiskelijoista koululounaan jätti syömättä 43,3 % (koko maa 30,3 %). Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston työryhmä on pohtinut toimenpiteitä, joilla nykyistä useammat oppilaat saataisiin syömään koululounasta. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto perusti kouluruokaryhmän, joka ehdotti eri vaihtoehtoja, miten koulunuoret saataisiin syömään terveellisemmin. Kolme ehdotusta toteutettiin viime vuonna: aikuiset syövät koululaisten kanssa, kasvismahdollisuus on helposti saatavilla ja kouluruokasalien viihtyvyyttä on lisätty. Kouluruokaryhmässä oli myös ehdotettu ravitsemusterapeutin vierailua kouluihin, mutta sitä ei pystytty toteuttamaan koronaviruspandemian vuoksi. Kouluilla on myös pidetty ruokamaistiaisia, jolloin oppilaat ovat saaneet kertoa mielipiteensä ruuasta, ja mikäli riittävän moni on pitänyt siitä, on se nostettu ruokalistalle. Oppilaat ovat lisäksi saaneet osallistua kouluruokakyselyyn, jossa on tiedusteltu oppilaiden mieluisia ruokia, joita on mahdollisuuksien mukaan lisätty ruokalistalle. Salaatit tarjoillaan pääsääntöisesti komponentteina.

Loviisassa on etenkin lukio-opiskelijoissa enemmän vähän hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan harrastavia kuin maassa keskimäärin, mikä saattaa selittää osittain myös loviisalaisten nuorten ylipainoisuutta.

Perusopetuksessa tehdään 5. ja 8. luokan oppilaille Move!-testit, joilla mitataan fyysisiä ominaisuuksia, motorisia taitoja sekä havaintomotorisia taitoja. Vuoden 2020 Move!-testien loviisalaisten 5. ja 8. luokan oppilaiden tulokset olivat vauhdittoman 5-loikan osalta koko maan keskitasoa, muiden osioiden jäädessä jonkin verran maan keskitason alapuolelle. Lasten ja nuorten liikunnan lisääminen on tärkeää, ja Loviisa on mukana valtakunnallisissa Liikkuva-hankkeissa (Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva opiskelu).

Loviisan päiväkodit ovat mukana Liikkuva varhaiskasvatus -hankkeessa. Tavoitteena on tuoda liikkuminen ja liikunta vahvaksi osaksi päiväkotien arkea. Tätä on työstyetty monin tavoin, esimerkiksi liikuntavastaavien, koulutuksen, sparrauspäivien sekä liikuntavälineiden kautta. Liikkuva ajattelu jatkuu koulussa ja vielä toisella asteella opiskelussa. Seuraavana tavoitteena on yhdessä äitiysneuvolan kanssa mahdollistaa turvallinen liikkuminen raskaana oleville ja vastasyntyneille liikuntaneuvonnan merkeissä.

Lapinjärvi on ollut mukana sekä Liikkuva varhaiskasvatus että Liikkuva koulu -hankkeissa. Varhaiskasvatuksessa Lapinjärven lapset liikkuvat -hankkeen puitteissa on uusittu liikunnallisuuteen kannustavaa leikkivälineistöä, koulutettu henkilökuntaa ja toteutettu erilaisia paikallisen liikuntatavan edistämiseen liittyviä toimenpiteitä lasten liikunnallisuuden lisäämiseksi. Toiminta on ollut onnistunutta ja sen juurruttaminen jatkuu edelleen. Kouluissa Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry koulutti iltapäivätoiminnan

ohjaajat pitkäkestoisessa koulutuksessa vuosina 2019–2020 koululaisten aktiivisen toiminnan ohjaamiseksi niin välitunneilla kuin iltapäivätoiminnassakin.

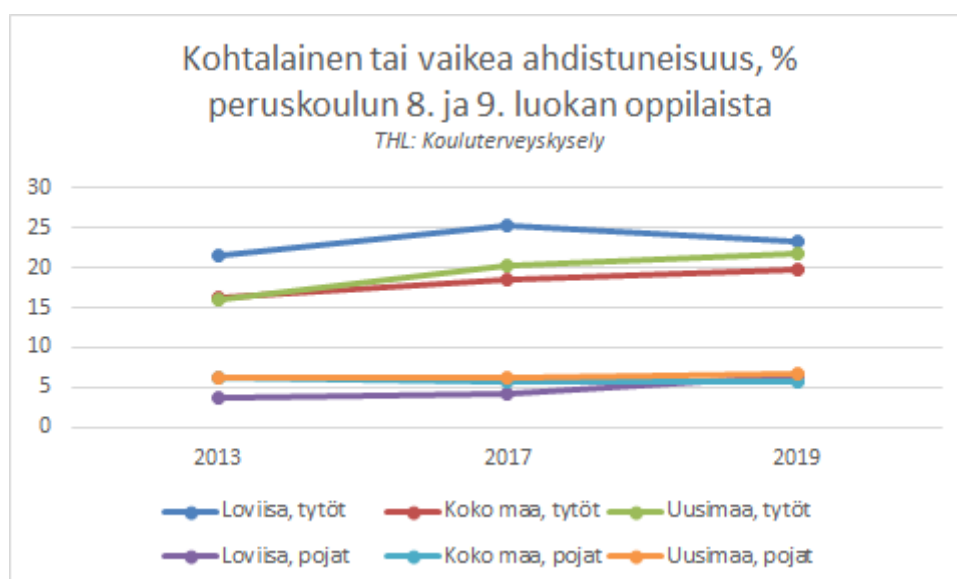
Riittävä uni on yhtä tärkeää hyvinvoinnille kuin terveellinen ravinto ja säännöllinen liikunta. Murrosikäiset nuoret tarvitsevat 8–10 tuntia unta joka yö. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan päivittäin alle kahdeksan tuntia nukkuvia oli loviisalaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 39,7 %, maan keskiarvon ollessa 34,8 %. Lukiolaisten osalta tilanne oli päinvastoin, eli alle kahdeksan tuntia nukkuvia oli loviisalaisissa lukiolaisissa vähemmän (37,9 %) kuin maassa keskimäärin (42,4 %). Riittävän unen merkitystä korostetaan koululaisten ja opiskelijoiden terveystarkastuksissa tehostetusti. Lisäksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston asettama työryhmä on pohtinut toimenpiteitä, joilla saataisiin turvattua nuorille riittävä uni.

Mielenterveys

Hyvän mielen terveyden perusta rakentuu lapsuudessa. Tavoitteena on vastuulliseen vanhemmuuteen pohjautuva turvallinen kasvu lapsesta terveen nuoruuden kautta myönteiseen aikuisuuteen.

Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun 4. ja 5. luokkien oppilaista Loviisassa 90,9 % oli tyytyväisiä elämäänsä kyselyn hetkellä vuonna 2019. Osuus on hieman korkeampi kuin maassa keskimäärin (89,5 %). Lapinjärvellä elämäänsä tyytyväisten 4. ja 5. luokan oppilaiden osuus (89,9 %) vastaa koko maan keskiarvoa. Loviisalaisista peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista elämäänsä tyytyväisten osuus (72 %) oli vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä noussut verrattuna vuoden 2017 kyselyyn (67,8 %), mutta jäi edelleen alle maan keskiarvon (75,2 %). Etenkin loviisalaisten 8. ja 9. luokan tytöistä huomattavasti pienempi osuus (56 %) oli tyytyväisiä elämäänsä kuin maassa keskimäärin (67 %). Loviisassa lukion 1. ja 2. luokkien oppilaista tyytyväisiä elämäänsä oli yhtä suuri osuus (74,8 %) kuin maassa keskimäärin.

Ahdistuneisuus näyttää olevan yleisempää nuorten tyttöjen kuin poikien keskuudessa. Kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokan tytöistä 23,2 % oli vuonna 2019 kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, mikä on hieman enemmän kuin maassa keskimäärin ja myös enemmän kuin Uudellamaalla. Myös lukion 1. ja 2. luokan tytöistä Loviisassa useampi kuin maassa keskimäärin oli kokenut ahdistuneisuutta. Ahdistuneisuudesta kärsiviä poikia Loviisassa on puolestaan suunnilleen yhtä paljon kuin maassa keskimäärin.

Niiden 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus, jotka ovat olleet huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana on pienempi kuin maassa keskimäärin, mutta lukion oppilaiden osalta suurempi kuin maassa keskimäärin. Depressiolääkkeistä korvausta saaneiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä 0–17-vuotiaiden osalta on hieman korkeampi (1,3 %) Loviisassa kuin maassa keskimäärin (1,1 %). Lapinjärveläisten osuus on sama kuin maassa keskimäärin. Nuorten, 18–24-vuotiaiden depressiolääkkeistä korvausta saaneiden osuus on puolestaan sekä Loviisassa (4,5 %) että Lapinjärvellä (4,8 %) pienempi kuin maassa keskimäärin (6,1 %).

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten aikuisten määrä Loviisassa on ollut noin 0,2 % koko maan keskiarvoa korkeampi ja Lapinjärvellä 1 % korkeampi vuosina 2017–2020 (2020: Loviisa 1,4 %, koko maa 1,2 %, Lapinjärvi 2,2 %, Sotkanet.fi, THL). Kohderyhmä on määrällisesti pieni, joten satunnaisvaihtelun osuus voi olla merkittävä.

Yhteistyö Itä-Uudenmaan kuntien ja HUSin lasten ja nuorten psykiatrian kanssa on viime vuosina kehittynyt huomattavasti, mistä esimerkkeinä ovat säännölliset tapaamiset kuntien ja psykiatrian edustajien kesken, konsultaatiokäytännöt, koulutusyhteistyö sekä yhteisiin hankkeisiin sisältyvät menetelmäkoulutukset. Syksyllä 2019 koulutettiin yhteistyössä HUSin nuorisopsykiatrian kanssa lasten ja nuorten psykiatrinen sairaanhoitaja sekä yläkoulujen koulukuraattorit IPC-menetelmän käyttöön, mikä on lyhytinterventio lievästi ja keskivaikeasti masentuneille 13–17-vuotiaille. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeeseen sisältyy lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen ja matalankynnyksen näyttöön perustuvien menetelmien levittäminen. Tulevaisuuden sote-keskushankkeessa tullaan kouluttamaan lisää henkilökuntaa IPC-menetelmän käyttöön sekä Cool Kids -menetelmän käyttöön. Cool Kids on näyttöön perustuva menetelmä lasten ja nuorten ahdistuksen varhaiseen hoitoon.

Lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöt tunnistetaan aiempaa paremmin, mikä on osaltaan aiheuttanut läheteiden määrän huomattavan lisääntymisen erikoissairaanhoidossa, jonne hoitoon pääsy kestää entistä pidempään ja on aiempaa vaikeampaa. Ratkaisuksi erikoissairaanhoidon esittänyt lievien ja keskivaikeiden oireiden hoitamista perustasolla, perusterveydenhuollossa ja opiskeluhoitoloissa. Perusterveydenhuollossa ja opiskeluhoitoloissa ei ole resursseja eikä rakenteita lasten ja nuorten keskivaikeiden mielenterveyden ongelmien hoitamiseen. Ratkaisua tilanteeseen on mietitty seudullisesti, ja yhtenä vaihtoehtona olisi seudullisen lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeyksikön perustaminen Itä-Uudellemaalle.

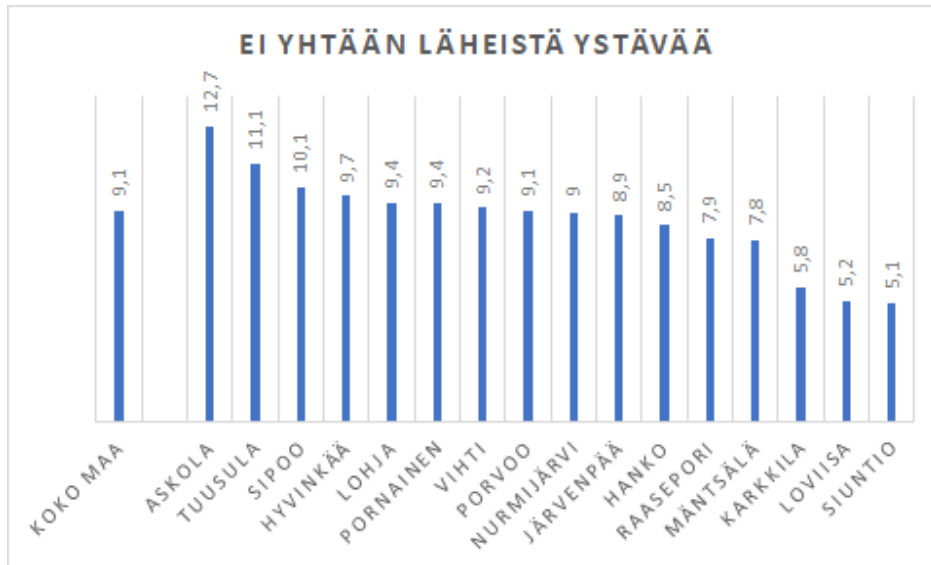
Ystävät ovat tärkeitä nuorten hyvinvoinnille ja ystävien puute voi aiheuttaa syrjäytymistä. Loviisassa nuorilla on ystäviä, sillä vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan loviisalaisista perusopetuksen 8. ja 9. vuosikurssin oppilaista vain 5,2 % oli ilman läheistä ystävää, kun vastaava luku koko maan osalta oli 9,1 %. Uudenmaan kuntien joukossa (ilman pääkaupunkiseutua) Loviisassa oli vuonna 2019 toiseksi vähiten ilman ystäviä olevia nuoria.

Ei yhtään läheistä ystävää

Kouluterveyskysely 2019, THL

Uusimaa ilman pääkaupunkiseutua

Loviisa 5,2

Päihteet

Tupakka

Nuorten tupakointi on ollut viime vuosikymmenen aikana Loviisassa huomattavasti yleisempää kuin koko maassa keskimäärin. Huolta herättää etenkin loviisalaisten peruskoulun 8. ja 9. luokan tyttöjen tupakointi, joka vuonna 2019 oli lievästi noussut vuoteen 2017 verrattuna ja on yleisempää kuin pojilla tai koko maassa keskimäärin.

Tupakoi päivittäin

Kouluterveyskysely 2019, THL

Peruskoulun 8. ja 9.luokan oppilaat, %

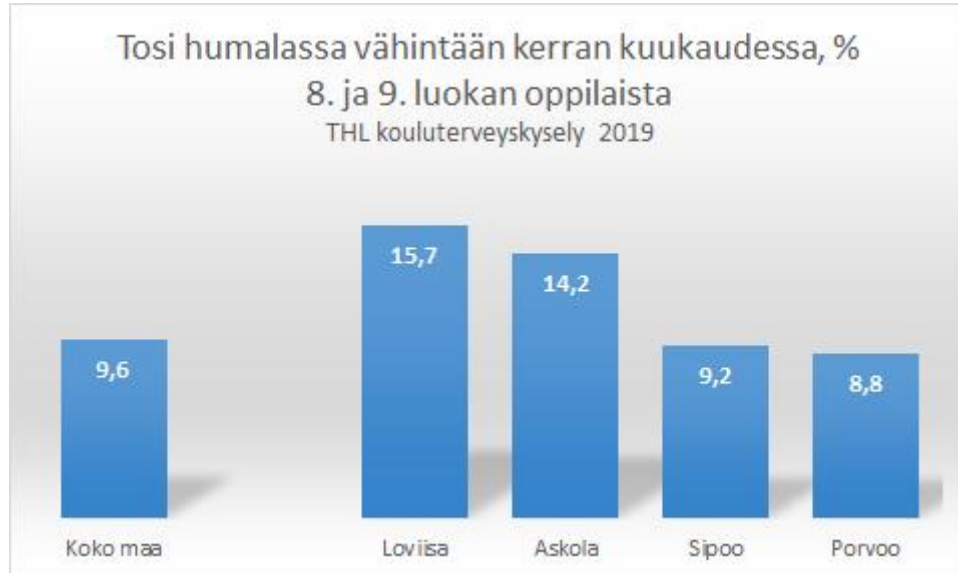
	2010	2013	2017	2019
Loviisa, yhteensä	24,9	22,9	11,2	8,9
–tytöt	24,7	17,3	11	11,3
–pojat	25,5	28,2	11,6	6,5
Koko maa, yhteensä	15	13,1	6,9	5,6
–tytöt	13,6	11,4	6	5,1
–pojat	16,4	14,7	7,8	6,1

Nuuskaaminen on loviisalaisten 8. ja 9. luokan oppilaiden parissa suosittua kuin maassa keskimäärin. Lukion opiskelijat puolestaan nuuskaavat maan keskiarvoa vähemmän. Tupakkatuotteiden käyttö on loviisalaisten nuorten keskuudessa edelleen yleisempää kuin muissa Itä-Uudenmaan kunnissa tai koko maassa keskimäärin.

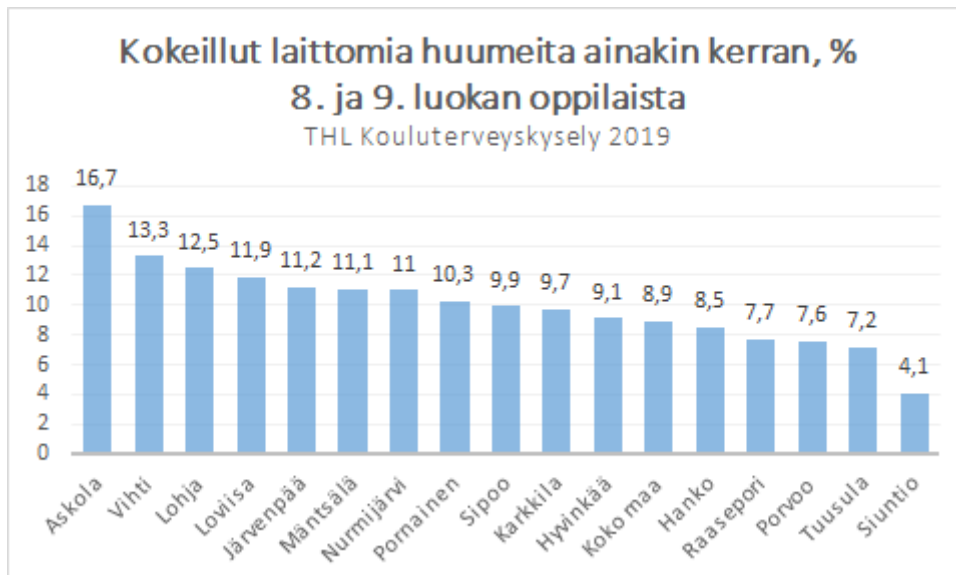
Alkoholi

Loviisassa oli viimeisen kouluterveyskyselyn mukaan vuonna 2019 koko maata suurempi osuus nuoria, jotka juovat itsensä tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Etenkin peruskoulun 8. ja 9. luokan poikien itsensä humalaan kerran kuukaudessa juovien osuus on huomattavasti korkeampi (21,7 %) kuin maassa keskimäärin (10,5 %). Alkoholin runsas käyttö nuorten keskuudessa on ollut koko vuosikymmenen ajan Loviisassa yleisempää kuin maassa keskimäärin.

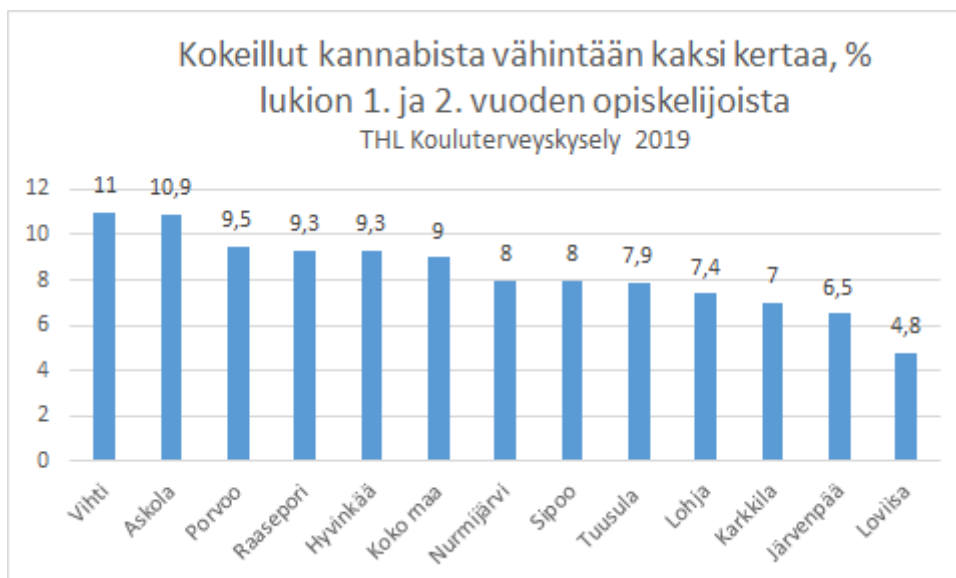
Huumeet

Luotettavaa tietoa nuorten huumeiden käytöstä on vaikeaa saada. Näyttäisi siltä, että huumeiden kokeilu olisi Loviisassa peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa jonkin verran yleisempää kuin koko maassa keskimäärin. Niiden loviisalaisten 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus, jotka ovat kokeilleet laittomia huumeita ainakin kerran, on neljänneksi korkein Uudenmaan kuntien vertailussa, jossa pääkaupunkiseudun kunnat eivät ole mukana.

Vähintään kaksi kertaa kannabista kokeilleita 8. ja 9. luokan oppilaista oli kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Loviisassa 7,3 %, kun maan keskiarvo oli 5,7 %.

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista niiden osuus, jotka ovat kokeilleet laittomia huumeita ainakin kerran on Loviisassa alle maan keskiarvon ja Uudenmaan kuntien vertailussa, jossa pääkaupunkiseudun kunnat eivät ole mukana, on Loviisan lukioiden opiskelijoissa vähiten huumeita kokeilleita kouluterveyskyselyn 2019 mukaan. Sama tulos koskee kannabista vähintään kaksi kertaa kokeilleita, joiden osuus on pienin Loviisassa Uudenmaan kuntien vertailussa.

2.2.3 Varhaiskasvatus, koulu, oppiminen ja työ

Loviisan varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla edistetään lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista. Loviisassa järjestetään kunnallisena subjektiivisen valintoikeuden piiriin kuuluvana palveluna päiväkotia-, ryhmäperhepäivä- ja perhepäivähoitoa. Vuorohoitoa järjestetään tarveharkintaisena vanhempien vuorotyön tai opiskelun perusteella. Avoin varhaiskasvatus on vaihtoehto kunnalliselle päiväkodissa annettavalle varhaiskasvatukselle. Sen järjestäminen ei ole lakisääteistä. Yksityisenä palveluna on tarjolla varhaiskasvatusta perhepäiväkodissa sekä perhepäivähoitoa.

Loviisan kaupungissa on yhteensä 9 päiväkotia. Näissä tarjotaan koko- ja osapäiväistä varhaiskasvatusta sekä suomenkielellä että ruotsinkielellä. Päiväkodeissa lapset ovat iältään 9 ½ kuukauden – 5 vuoden ikäisiä. Esikoululaisten täydentävä varhaiskasvatus järjestetään koulujen yhteydessä.

Nykyisin varhaiskasvatukseen tulevien lasten osuus 0–5-vuotiaista on keskimäärin noin 89 %. Varhaiskasvatusta tarvitsee 0–2-vuotiaista noin 52 % ja 3–5-vuotiaista noin 97 % koko kaupungissa. Lähes 100 % 6-vuotiaista lapsista on palvelujen piirissä.

Kokoaikaisessa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa (päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa) olleet 0–6-vuotiaat lapset 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

	2017	2018	2019	2020
Loviisa yhteensä	35,85 %	50,00 %	61,05 %	71,07 %

Osa-aikaisessa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa (päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa) olleet 0–6-vuotiaat lapset 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

	2017	2018	2019	2020
Loviisa yhteensä	17,82 %	11,51 %	11,47 %	8,10 %

Perhepäivähoito

	2017	2018	2019	2020
Perhepäivähoito	2	2	2	1
Yksityinen perhepäivähoito	2	2	2	2

Taulukossa perhepäivähoitajien määrä 31.12.

Ryhmäperhepäivähoito

	2017	2018	2019	2020
Ryhmäperhepäiväkoti	2	2	2	1
Yksityinen ryhmäperhepäiväkoti	1	1	1	1

Avoin päiväkotitreffis

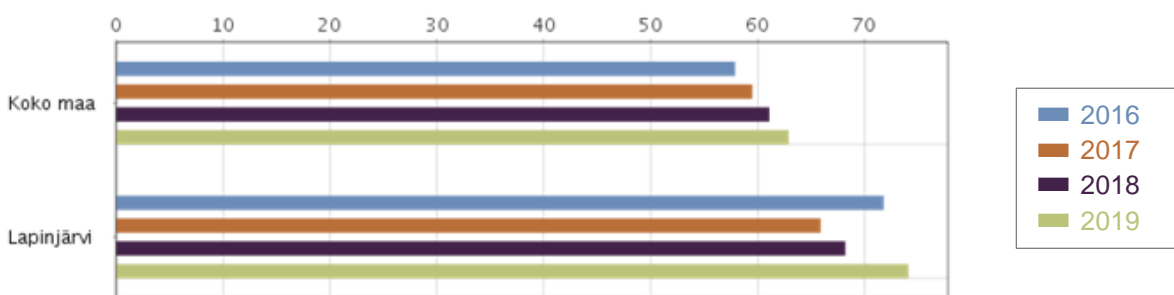
Treffis on Loviisan kaupungin avoin päiväkotitreffis, joka tarjoaa kaksikielistä varhaiskasvatustoimintaa 0–5-vuotiaille kotihoidossa oleville lapsille. Toiminta on suunniteltu Loviisan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ja se mukautetaan lapsen kehitykseen ja tarpeeseen sopivaksi.

Toimintaan osallistuneita (lukumäärä)	2017	2018	2019	2020
Perheitä	142	151	124	160

Lapinjärven varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen Lapinjärvellä 31.12. osallistuneet 1–6-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

Lähde: Sotkanet.fi, THL

Leikkitoiminta Lapinjärvellä

Lapinjärven varhaiskasvatuksessa järjestetään leikkitoimintaa päiväkodissa kahtena päivänä viikossa klo 8.30–12. Leikkitoiminnasta peritään kiinteä kuukausimaksu, paitsi joului- ja tammikuussa, jolloin maksu on alennettu. Lapinjärvellä leikkitoimintaan osallistuu 3–4 lasta vuosittain.

Koulutus

Lapinjärven kunnan esi- ja perusopetusikäisistä oppilaista sai tehostettua tai erityistä tukea koulunkäyntiinsä kansallista keskiarvoa useampi oppilas. Alla olevaan tilastoon on koottu vuosien 2017–2020 tuen saajien prosentuaalinen osuus oppilaiden kokonaismäärästä. Tilastossa on huomioitu sekä suomen- että ruotsinkieliset oppilaat Lapinjärvellä. Lähteinä on käytetty Lapinjärven kunnan Tilastokeskuksen kyselyyn ”Oppilaitostason oppilaat ja opiskelijat” lähettämiä tietoja sekä Kuntaliiton koko maata koskevia tietoja.

	2018		2019		2020	
	Oppilasmäärä	Erityisen tai tehostetun tuen oppilaat, % kokonaismäärästä	Oppilasmäärä	Erityisen tai tehostetun tuen oppilaat, % kokonaismäärästä	Oppilasmäärä	Erityisen tai tehostetun tuen oppilaat, % kokonaismäärästä
Erityisen tuen oppilaat	16	7,4 %	17	8,1 %	10	5,3 %
Tehostetun tuen oppilaat	31	14,3 %	22	10,5 %	19	10,1 %
Erityisen ja tehostetun tuen oppilaat	47	21,7 %	39	18,6 %	29	15,4 %
Koulujen kokonaismäärä oppilaita	217		210		188	

Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki

Jokaiselle oppilaalle annettava **yleinen tuki** on osa kaikkea kasvatusta ja opetusta. Sen tehtävänä on oppilaan tukeminen tavoitteiden saavuttamisessa. Tämä edellyttää, että opettaja arvioi oppilaittensa kehitystä ja tuen tarpeita ja suunnittelee toiminnan ja oppilaille annettavan palautteen sen mukaisesti. Perustana on koko opetusryhmän voimavarojen ja oppilaiden välisen vuorovaikutuksen hyödyntäminen. Tuen tarpeen kasvaessa oppilaan tulee saada tehostettua tukea.

Tehostettu tuki on oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin jatkuvampaa, voimakkaampaa ja yksilöllisempää tukemista. Oppilas voi tällöin tarvita useampaa tuen muotoa. Tehostettu tuki perustuu opettajien, oppilaan huoltajan ja oppilashuollon henkilöstön yhteiseen tilannearvioon ja suunnitteluun. Tehostetun tuen aloittaminen käsitellään oppilashuoltotyössä pedagogisen arvion pohjalta. Tehostettua tukea annetaan oppilaalle laadittavan oppimissuunnitelman mukaisesti. Yhteistyö ja suunnitelmallisuus ovat tehostetun tuen toteutumisen edellytys.

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä auttamaan oppilasta selviytymään koulutyöstä, tehdään hänelle **erityistä tukea** koskeva hallintopäätös. Oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Erityisopetuksen lisäksi oppilas saattaa tarvita esimerkiksi vahvaa oppilashuollollista, kuntouttavaa, hoidollista tai muuta yksilöllistä tukea. Huoltajan tuen, monialaisen yhteistyön ja yksilöllisen ohjauksen merkitys korostuu. (Opetushallitus)

Nuorten työllistyminen

Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien lukumäärä, tilanne 31.12.

	2016	2017	2018	2019	2020
Loviisa	84	66	75	58	95
Lapinjärvi	14	11	9	6	8

Koronaviruspandemia käänsi nuorten työttömyyden merkittävään kasvuun koko Uudenmaan alueella.

2.2.4 Turvallinen kasvuympäristö

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa

Lähde: Kouluterveyskysely, THL

Peruskoulun 8. ja 9.luokan oppilaat, %

	2010	2013	2017	2019
Loviisa, yhteensä	15,9	10,1	15,8	11,1
–tytöt	20,8	11,8	19,6	14,3
–pojat	12,1	8,4	10,7	7,6
Koko maa	10,7	8,2	7,9	6,6
–tytöt	12,2	9,6	9,4	7,9
–pojat	9,2	6,9	6,2	5,1

Indikaattori tuottaa tietoa niiden lasten osuudesta (%), jotka eivät pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan. Indikaattori perustuu kysymykseen: "Pystytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi?". Vastausvaihtoehdot: 1) en juuri koskaan, 2) silloin tällöin, 3) melko usein, 4) usein.

Huomattavasti suurempi osuus loviisalaisista 8. ja 9. luokan tytöistä kuin maassa keskimäärin ei pysty juuri koskaan keskustelemaan vanhempiensa kanssa omista asioistaan. Tilanne on ollut sama kouluterveyskyselyn tulosten valossa koko 2010-luvun. Avoin vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on tärkeää nuoren hyvinvoinnin kannalta ja se edistää ja suojaa nuorta monella tavoin.

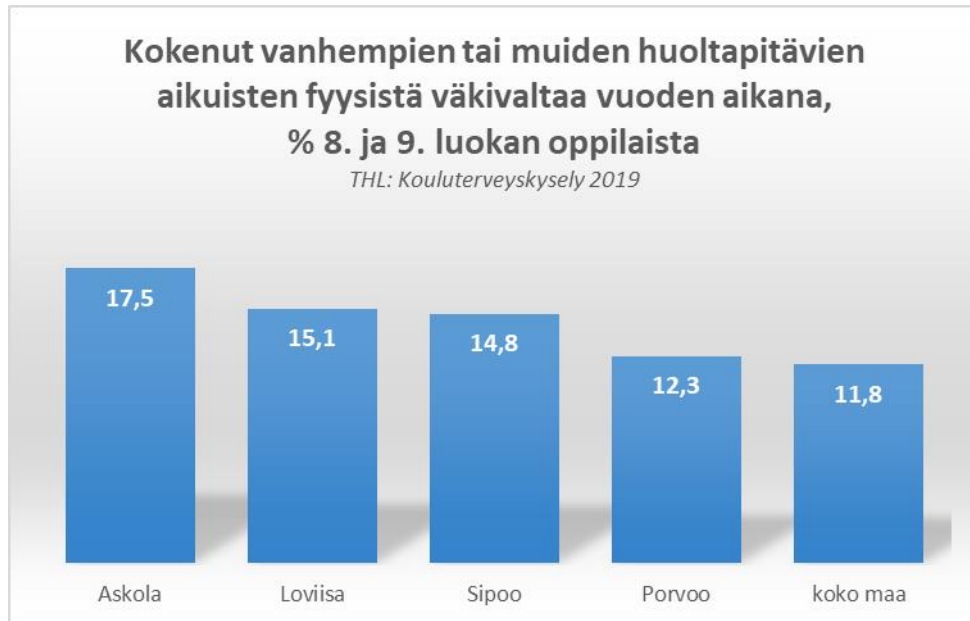
Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö

Tutkimukset osoittavat, että niissä perheissä, joissa vanhemmat käyttävät liiallisesti päihteitä, esiintyy useammin perheriitoja, väkivaltaa, lasten laiminlyöntiä, erotilanteita, taloudellisia ongelmia ja turvattomuutta.

Kouluterveyskyselyssä vuosina 2017 ja 2019 on kysytty käyttäkö joku vanhemmistasi mielestäsi liikaa alkoholia ja onko siitä aiheutunut sinulle haittaa. Indikaattorissa ovat mukana ne, jotka ovat vastanneet molempiin kyllä. Vuonna 2019 loviisalaisista 8. ja 9. luokan tytöistä 11,5 % vastasi vanhemman liiallisen alkoholinkäytön aiheuttavan haittaa, kun koko maan tyttöjen osuus oli 7,5 %. Loviisalaisista pojista osuus oli sama kuin maassa keskimäärin, eli 3 %. Vanhempien päihteidenkäyttöä kartoitetaan erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa muun muassa neuvolan ja kouluterveydenhuollon laajoissa terveys-tarkastuksissa. Päihteiden käytöstä voitaisiin ehkä kysyä rutiininomaisesti nykyistä useammassa palvelussa.

Lapsiin kohdistunut fyysinen väkivalta

Lapsen oikeus suojeluun väkivallalta kuuluu lapsen tärkeimpiin oikeuksiin. Väkivallalla on merkittäviä ja pahimmillaan pysyviä vaikutuksia lapsen kehitykseen aina aikuisuuteen saakka. Väkivalta häiritsee ja vaurioittaa lapsen psyykkistä, sosiaalista ja kognitiivista kehitystä sekä aikaansaa pelkoa, vihaa ja epäluottamusta toisiin ihmisiin ja koko yhteiskuntaan. Kuritusväkivalta on ollut kielletty Suomessa vuodesta 1984 lähtien.

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä kysyttiin ensimmäistä kertaa, onko lapsi tai nuori kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten taholta fyysistä väkivaltaa. Näyttää siltä, että Itä-Uudenmaan kunnissa useammat 8. ja 9. luokan oppilaat ovat kokeneet vanhempiensa tai muiden huoltajien aikuisten taholta fyysistä väkivaltaa kuin maassa keskimäärin. Perusopetuksen 4. ja 5. luokan oppilaista Loviisassa 14,2 % ja koko maassa keskimäärin 12,5 % oli kokenut vanhempiensa taholta fyysistä väkivaltaa. Lapinjärveltä ei tietoja ollut saatavissa. Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista Loviisassa 11,5 % ja koko maassa 7,3 % oli kokenut fyysistä väkivaltaa vanhempiensa taholta.

Lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseksi ja puheeksi ottamiseksi on tarkoitus järjestää koulutusta henkilökunnalle THL:n verkkokoulutusmateriaalin pohjalta vuodesta 2022 alkaen.

Kiusaaminen

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan vähintään kerran viikossa koulukiusattuina olleiden osuus 8. ja 9. luokan oppilaista Loviisassa (5,6 %) oli koko maan keskitasoa (5,5 %). Peruskoulun 4. ja 5. luokan oppilaista Loviisassa vähintään kerran viikossa kiusattujen osuus (6,3 %) oli pienempi kuin maan keskiarvo (7,2 %). Samoin lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista Loviisassa kiusattuna oli pienempi osuus kuin maassa keskimäärin. Loviisa on panostanut koulukiusaamisen ehkäisemiseen jo usean vuoden ajan muun muassa siten, että kaikissa kouluissa on käytössä KiVa-koulutoiminta.

Seksuaalinen häirintä ja väkivalta

Jokaisella oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen kouluun ja opiskeluympäristöön, jossa ei tarvitse pelätä häirinnän kohteeksi joutumista. On tärkeää, että häirinnän kohteeksi joutunut tai häirintää havainnut oppilas tai opiskelija tunnistaa häirinnän, tietää kenen puoleen hän voi kääntyä ja että häirintään osataan puuttua asianmukaisesti.

Loviisassa seksuaalista häirintää koulussa esiintyy 8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin, mutta vähemmän kuin Askolassa tai Sipoossa. Koulussa tapahtuva seksuaalinen häirintä on vähäisempää kuin seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu muussa ympäristössä. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista oli vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua vuoden aikana koko maassa 20,6 % ja Loviisassa 22,1 %. Puhelimessa tai internetissä tapahtuva seksuaalinen häirintä oli lisääntynyt vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä verrattuna edelliseen vuoden 2017 kouluterveyskyselyyn sekä koko maassa että Loviisassa. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista Loviisassa 19,6 % ja koko maassa 16,9 % oli kokenut seksuaalista häirintää puhelimessa tai internetissä. Sen sijaan vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalista väkivaltaa kokeneiden 8. ja 9. luokan oppilaiden sekä lukion opiskelijoiden osuudet ovat vähentyneet Loviisassa edelliseen vuoden 2017 kouluterveyskyselyyn verrattuna ja ovat edelleenkin alle koko maan keskiarvon. Seksuaalista väkivaltaa vuoden aikana kokeneita 8. ja 9. luokan oppilaita oli viimeisen kouluterveyskyselyn mukaan Loviisassa vähemmän (6,3 %) kuin koko maassa (7,1 %). Samoin lukion 1. ja 2. luokkien opiskelijoissa Loviisassa on koko maata vähemmän seksuaalista väkivaltaa vuoden aikana kokeneita.

Rikollisuus

Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 15–17-vuotiaiden osuus oli Loviisassa vuonna 2019 pienempi kuin maassa keskimäärin (Loviisa 51,7 koko maa 75,1/1 000 vastaavan ikäistä, Sotkanet.fi, THL). Myös 0–14-vuotiaiden ja 18–20-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen osuus on ollut Loviisassa pienempi kuin maassa keskimäärin. Lapinjärven osalta tietoja 0–14- tai 15–17-vuotiaista ei ole saatavilla, 18–20-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen osuus on suurempi kuin maassa keskimäärin.

Poliisin tietoon tulleita huumausainerikoksia tuhatta asukasta kohden näyttää olevan Loviisassa vähemmän (1,9) kuin maassa keskimäärin (5,8). Lapinjärveltä tietoja ei viime vuosilta ole saatavissa.

Ankkuritoiminnan avulla pyritään edistämään nuorten hyvinvointia ja ennaltaehkäisemään rikoksia. Ankkuritoimintaa on ollut Itä-Uudellamaalla vuodesta 2020 lähtien.

2.2.5 Vapaa-aika ja osallisuus

Loviisassa on vuodesta 2010 toiminut nuorisovaltuusto. Nuorisovaltuuston tehtävänä on toimia loviisalaisten nuorten edunvalvojana ja äänitorvena kunnallisessa päätöksenteossa. Kaupungin hallintosäännön mukaan nuorisovaltuusto koostuu enintään 17 jäsenestä, joiden tulee olla iältään 13–18-vuotiaita. Käytännössä nuorisovaltuustossa on joka vuosi ollut vähemmän valtuutettuja kuin 17. Ongelmana on ajoittain ollut löytää riittävästi kiinnostuneita nuoria osallistumaan nuorisovaltuuston toimintaan. Nuorisovaltuuston jäsenillä on puhe- ja läsnäolo-oikeus lautakuntien kokouksissa. Nuorisovaltuuston edustajat ovat osallistuneet kiitettävästi lautakuntien kokouksiin. Joissakin työryhmissä nuoriso on myös nuorisovaltuuston jäsenten kautta ollut edustettuna.

Loviisan nuorisovaltuusto tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa alueelliseen ja valtakunnalliseen nuorisopolitiikkaan erilaisen järjestöjen, kuten Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry:n kautta. Nuorisovaltuuston jäsenet ovat aktiivisesti osallistuneet erilaisiin seminaareihin ja koulutuksiin. Loviisan nuorisovaltuusto on myös ollut edustus Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton hallituksessa.

Vuosina 2020–2021 Loviisan nuorisovaltuusto on saanut uuden puheenjohtajan ja uusi valtuusto on valittu. Uusi ryhmä on aktiivinen ja jäsenet tapaavat säännöllisesti. Mainostukseen ja näkyvyyteen on panostettu ja uusia jäseniä on löydetty. Nuorisovaltuusto on ollut viime vuoden aikana mukana liikuntahaasteessa, koulujen teemapäivää järjestämässä ja veteraanipäivän onnitelussa ja suunnittelee muita tapahtumia tulevalle vuodelle.

Lapinjärvellä nuorisovaltuusto on toiminut tarkastelujaksolla niin sanottuna vaikuttajaryhmänä. Nuorisovaltuusto tukee nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja Lapinjärvellä. Aktiivisia nuoria ei ole saatu koottua riittävästi, jotta varsinainen nuorisovaltuusto olisi voitu perustaa. Nuorisovaltuuston toiminnan käynnistäminen on ollut haasteellista vuonna 2014 tapahtuneen Porlamin yläkoulun lopettamisen jälkeen, kun kunnassa ei enää järjestetä yläkouluopetusta. Nuorisovaltuuston toimintasääntö hyväksyttiin kunnanhallituksessa vuonna 2019. Uusi toimintasääntö valmisteltiin yhdessä nuorten ja nuorisohjaajien kanssa.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö on monialaisten verkostojen kanssa tehtävää erityisnuorisotyötä, jonka ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Pääkohderyhmänä ovat loviisalaiset ja lapinjärveläiset 15–25-vuotiaat nuoret. Lapinjärven ja Loviisan etsivää nuorisotyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä yli kuntarajojen.

Etsivän nuorisotyön tarkoitus on nopean puuttumisen, yksilöllisen palveluohjauksen ja ryhmäohjauksen keinoin edistää nuorten sosiaalista vahvistumista ja ehkäistä syrjäytymisen riskiä.

Etsivää työtä toteutetaan niissä ympäristöissä, joissa nuori liikkuu normaalisti. Tällaisia ovat muun muassa sosiaalinen media, perusopetuksen yläluokat (erityisesti 9. vuosikurssi), toinen aste, kunnan ja seurakunnan nuorisotyö, pajat ja sosiaalitoimi. Keskeisenä ajatuksena on kopata nuori kiinni ennen kuin hän on kadonnut

palvelujärjestelmästä. Tämä tapahtuu eri toimialojen yhteistyötä tiivistämällä ja luomalla lähes aukoton nuorten seuranta- ja ohjausjärjestelmä.

2.2.6 Yhteiskunnan tarjoama tuki ja suojelu

Erityisvarhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen kolmiportainen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä käytetään tuen kolmiportaista mallia. Tuki voi vaihdella yleisen, tehostetun ja erityisen tuen välillä. Kehityksen ja oppimisen tuki rakennetaan muokkaamalla toimintatapoja, toiminnan sisältöjä, oppimisympäristöä ja henkilöstöjärjestelyjä lapsiryhmän tarpeita vastaaviksi.

Huoltajien kanssa yhdessä sovitut, lapsen hyvinvointia edistävät kasvatukselliset periaatteet ja toimintatavat kirjataan niin konkreettisesti lapsen yksilölliseen suunnitelmaan, että niiden toteutumista voidaan arvioida. Lasten yksilöllisiin suunnitelmiin kirjattujen tarpeiden ja ammatillisen tiedon pohjalta tiimi/työpari suunnittelee ja sopii kasvattajille yhteiset toimintatavat, joita kaikki kasvattajat sitoutuvat noudattamaan.

Erityisvarhaiskasvatuksen tilanne Loviisa

Tuen piirissä olevat lapset vuosina 2017–2020

	2017	2018	2019	2020
Diagnosoidut lapset	34	30	16	17
Muun asiantuntijan lausunto	57	70	63	55
Varhaiskasvatuksen omassa seurannassa olevat	98	73	46	50
Monikulttuuriset lapset	18	25	31	37
Varhaiseryityiskasvatuksen tukea tarvitsevia lapsia yhteensä	207	198	156	159

Tehostetun ja erityisen tuen piirissä olevat lapset vuosina 2019–2020

2019	Yhteensä	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Diagnosoidut lapset	16	16	3
Muun asiantuntijan lausunto	63	35	-
Monikulttuuriset lapset	37	11	-
Tukea tarvitsevia lapsia yhteensä		62	3
2020	Yhteensä	Tehostettu tuki	Erityinen tuki
Diagnosoidut lapset	17	16	1
Muun asiantuntijan lausunto	55	19	-
Monikulttuuriset lapset	37	11	-
Tukea tarvitsevia lapsia yhteensä		46	1

Vuosien 2017–2020 aikana diagnosoitujen lasten määrä on vähentynyt puolella. On epäselvää, johtuuko tämä varhaisesta tuesta ja yksilöllisen tuen mahdollisuudesta aiemmassa vaiheessa, jolloin lapset ovat saaneet tukea omaan arkiympäristöönsä ja lapsen kanssa toimiva henkilöstö ohjausta lapsen osallistumista tukevista toimintatavoista. Tämä on suotuista kehityssuunta, eikä ohjautumista erikoissairaanhoidon jatkotutkimuksiin ole ollut. Monikulttuuristen lasten osuus on selkeästi kasvanut, ja tieto varhaiskasvatuksen

merkityksestä suomen kielen oppimisessa on tavoittanut perheet. Tehostetun tuen piiriin siirtyvien lapsien määrä väheni vuonna 2020. Tähän osasyynä voidaan pitää koronaviruspandemiaa. Keväällä 2020 osa tukea tarvitsevista lapsista jäi pois varhaiskasvatuksesta.

Erityisvarhaiskasvatuksen tilanne Lapinjärvellä

Varhaiserityiskasvatuksen tukea tarvitsevat lapset

	2016	2017	2018	2019	2020
DIAGNOSOIDUT LAPSET	2	3	4	4	3
Puheen ja kielenkehityksen vaikeudet	1	1			
Tarkkaavaisuushäiriö					
Motoriset vaikeudet					1
Liikuntavammaisuus/Cp-vammaisuus					
Viivästynyt kehitys					
Kehitysvammaisuus	1	2	3	3	2
Autismin kirjo					
Krooniset sairaudet	1	1	3	3	1
Sosioemotionaaliset vaikeudet					
Kuulovammaisuus					
Näkövammaisuus					
MUUN ASIANTUNTIJAN LAUSUNTO	7	5	3	5	8
Puheen ja kielenkehityksen vaikeudet	5	4	2	4	6
Tarkkaavaisuus/keskittyminen				1	1
Motoriikka & havaintotoiminnot	1	1	1		1
Viivästynyt kokonaiskehitys					
Sosioemotionaaliset vaikeudet	1				
VARHAISKASVATUKSEN OMASSA SEURANNASSA OLEVAT	10	14	21	16	17
Puheen ja kielenkehityksen vaikeudet	4	7	13	11	9
Tarkkaavaisuus/keskittyminen	2	4	5	3	4
Motoriikka & havaintotoiminnot	2	1	1	1	2
Viivästynyt kokonaiskehitys					
Sosioemotionaaliset vaikeudet	2	2	2	1	2
MONIKULTTUURISET LAPSET	4	6	7	7	9
ERITYISVARHAISKASVATUKSEN TUKEA TARVITSEVIA LAPSIA YHTEENSÄ	17	19	24	29	30

Monet lapset tarvitsevat tukea useammalla kehityksen alueella (esimerkiksi kielelliset ja motoriset taidot). Taulukon tukea tarvitsevien lasten yhteismäärässä jokainen lapsi on laskettu kuitenkin vain yhteen kertaan. Lapinjärvellä tukea tarvitsevien lasten määrä on vuosina 2017–2020 noussut huomattavasti. Eniten kasvua on puheen ja kielen kehityksen vaikeuksissa sekä tarkkaavaisuuden ja keskittymisen pulmissa. Myös monikulttuuristen lasten määrä on lisääntynyt.

Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on tämän vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Viranomaisella on kuitenkin velvollisuus tarvittaessa tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Tilanteen niin vaatiessa lapsi ja perhe tulee ohjata lastensuojelun piiriin.

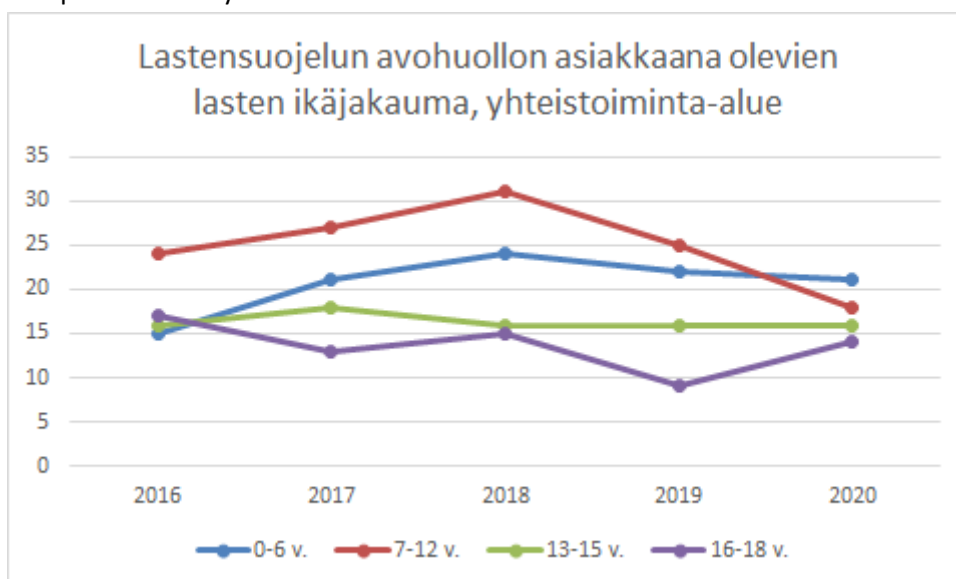

Lastensuojeluilmoitukset sekä 1.4.2015 alkaen myös sosiaalihuoltolain mukaiset pyynnöt palvelutarpeen arvioimiseksi ovat yhteistoiminta-alueella nousseet 67 % kymmenen viime vuoden aikana.

Lähde: Loviisan perusturvakeskuksen tilastot

Lastensuojeluilmoitusten ja sosiaalihuoltolain mukaisten lapsen tuen tarpeen arviointipyyntöjen määrät ovat Loviisan ja Lapinjärven yhteistoiminta-alueella kasvaneet vuosittain vuodesta 2017 lukien. Vuodesta 2010 lähtien eniten ilmoituksia on joka vuosi tehty vanhempien päihteiden käytön perusteella. Vuonna 2020 toiseksi eniten ilmoituksia tehtiin vanhempien psyykkisen terveyden perusteella ja kolmanneksi eniten lapsen tai nuoren päihteiden käytön vuoksi.

Lähde: Loviisan perusturvakeskuksen tilastot

Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli vuonna 2020 eniten alle 7-vuotiaita lapsia. Aiempina vuosina eniten asiakkuuksia oli 7–12-vuotiaiden ikäluokassa.

Lähde: Loviisan perusturvakeskuksen tilastot

Lastensuojelun sijaishuollon hoitovuorokausien määrät olivat vuodesta 2011 vuoteen 2015 saakka hyvin korkeat. Hoitovuorokausien määrä saatiin laskuun vuosina 2016–2018, mutta valitettavasti hyvä kehitys pysähtyi ja lastensuojelun sijaishuollon tarve lähti uudelleen nousuun vuonna 2019, ja vuonna 2020 nousu edelleen voimistui. Sijaishuoltoon sijoitettavat lapset ja nuoret ovat aiempaa enemmän vahvan erityisen tuen tarpeessa, mikä näkyy sijaishuollon kustannusten huomattavana kasvuna.

Jälkihuollolla tarkoitetaan sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen päättymisen jälkeen tarjottavaa kokonaisvaltaista tukea lapselle tai nuorelle. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea lapsen kotiutumista sijaishuollosta tai auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Jälkihuollon ikäraja nousi vuoden 2020 alusta lukien 25 ikävuoteen sen oltua aiemmin 21 vuotta, mikä on lisännyt jälkihuollon tarvetta aiemmasta.

3 Kunnan palvelut lapsille, nuorille ja lapsiperheille: palvelujärjestelmän muutokset, toimivuus ja kasvuympäristön tilanne vuonna 2017–2020 Loviisassa ja Lapinjärvellä

3.1 Sosiaali- ja terveydenhuolto

Loviisan ja Lapinjärven yhteistoiminta-alueella lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on järjestetty perhekeskustoimintamallin mukaisesti siten, että palveluita johdetaan yhtenä kokonaisuutena. Palvelut sijoittuvat myös pääosin samaan kerrokseen, saman käytävän varrelle Loviisan perusturvakeskuksessa. Perhekeskuksen tiloissa sijaitsee myös pienten lasten perheille taukopaikka, jossa voi muun muassa syöttää lasta ja vaihtaa vaippoja silloinkin, kun on asioimassa kaupungilla ilman että olisi käyntiä perhekeskuksen muissa palveluissa.

Lasten ja nuorten palveluiden terveydenhuollon toimintaa on Loviisan perhekeskuksessa ja Lapinjärven toimipisteessä. Viime vuosina on kehitetty sähköistä asiointia etenkin terveydenhuollon palveluissa, jolloin tavoitettavuus paranee eivätkä puhelinajat ruuhkaudu. Ensisijaiseksi yhteydenottokanavaksi suositellaan Klinik-asiointipalvelua, johon voi jättää yhteydenottopyynnön minä vuorokaudenaikana hyvänsä. Lisäksi käytössä on eTerveys, jonka kautta voi varata aikoja äitiys- ja lastenneuvolaan sekä täyttää esitietolomakkeita. Lapsiperheiden sosiaalityössä toimii palveluohjaus- ja palveluneuvontapuhelin Helmi, josta saa palveluneuvontaa arkisin klo 9–14. Yhteydenottopyynnön voi tehdä myös sähköpostitse. Suunnitteilla on sähköisten palvelujen lisääminen perhevalmennuksessa, kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa vanhempien osuuden osalta sekä lasten ja nuorten sosiaalityössä ja lastensuojelussa.

Perusturvakeskuksen lasten ja nuorten palvelut on ollut aktiivisesti mukana useissa kansallisissa kehittämishankkeissa, kuten Lasten Kaste -hankkeessa Iloa Vanhemmuuteen, joka päättyi 31.5.2017 ja jossa yhdessä avoimen varhaiskasvatuksen kanssa kehitettiin perheen kokonaisvaltaista kohtaamista ja vanhemmuuden vahvistamista arjen palveluissa, perheiden nopeaa avunsaantia sekä yhteen sovittavaa johtajuutta perusturvakeskuksen ja sivistyskeskuksen kanssa. LAPE-hankkeessa vuosina 2016–2019 kehitettiin matalan kynnyksen palveluita yhdessä Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa, muun muassa perhekummitoimintaa ja Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa. LAPE-hankkeessa perustettiin Uudenmaan perhekeskusverkosto, jossa on oltu aktiivisesti mukana, samoin kuin valtakunnallisessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen perhekeskusverkostossa. Tulevaisuuden sote-keskus-hankkeessa (ITUA) on Loviisan kaupungin lasten ja nuorten palvelut edustettuna muun muassa lasten, nuorten ja perheiden palveluiden työryhmässä sekä mielenterveys- ja päihdepalveluiden työryhmässä. Lisäksi olemme mukana tulevaisuuden lastensuojelu -hankkeessa.

3.1.1 Äitiys- ja ehkäisyneuvonta

Loviisa ja Lapinjärvi ovat tarjonneet maksuttoman ehkäisyn alle 25-vuotiaille helmikuusta 2019 lähtien. Tavoitteena on vähentää nuorten ja nuorten aikuisten raskauden keskeytyksiä, ei-toivottuja raskauksia ja sukupuolitautilien esiintyvyyttä sekä lisätä nuorten seksuaaliterveyttä. Pelkkä ehkäisyn jakaminen nuorille ei yksistään riitä, vaan maksuttoman ehkäisyn lisäksi panostetaan nuorten seksuaalineuvonnan laatuun ja saatavuuteen. Maksutonta ehkäisyä jakamalla tavoitetaan nuorten ikäryhmät myös seksuaalineuvonnan piiriin. Maksuttomuus kattaa kaikki ehkäisyvälineet. Koronaviruspandemian aikaa lukuun ottamatta nuorilla on ollut kerran viikossa mahdollisuus tulla ehkäisyneuvolaan ilman ajanvarausta. Tämä on ollut nuorten keskuudessa suosittua, ja toiminta alkanee taas koronarajoitusten päättymisen myötä.

Äitiysneuvolan tehtävänä on edistää raskaana olevan naisen, sikiön ja vastasyntyneen lapsen ja koko lasta odottavan perheen terveyttä ja hyvinvointia. Määräaikaista terveystarkastuksia raskausaikana on tarjottu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen suosituksen mukaisesti.

Ensimmäistä lastaan odottaville perheille on tarjottu perhevalmennusta ja jatkona lapsen synnyttyä Vahvuutta vanhemmuuteen -kurssia, jonka tavoitteena on vahvistaa ja tukea varhaista vuorovaikutusta. Haasteena on ollut saada riittävästi osallistujia ryhmätoimintaan, ja kaikki suunnitellut kurssit eivät ole toteutuneet osanottajien vähyyden vuoksi.

Vuoden 2016 alusta lukien tuli mahdolliseksi tunnustaa syntyvän lapsen isyys jo raskausaikana neuvolan terveydenhoitajalle. Kaksi äitiysneuvolan terveydenhoitajaa on käynyt lisäkoulutuksen ja he ovat voineet tehdä säännöllisen synnytyksen jälkitarkastukset, jotka aiemmin olivat lääkärin tehtävänä.

3.1.2 Lastenneuvola

Lastenneuvolan toiminnassa moniammatillisuus ja perheen kokonaisvaltaisen kohtaaminen ovat keskiössä.

Lastenneuvolan tehtävänä on

- alle kouluikäisten lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen seuraaminen
- vanhempien kannustaminen turvalliseen ja lapsilähtöiseen kasvatukseen ja huolenpitoon sekä oman terveyden ja parisuhteen hoitamiseen
- mahdollisimman varhainen lapsiperheiden erityisen tuen tarpeen havaitseminen sekä tarkoituksenmukaisen avun järjestäminen.

3.1.3 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuolto on lakisääteistä, maksutonta perusterveydenhuollon palvelua, jota on saatavilla ympäri vuoden, pääsääntöisesti lukuvuoden aikana. Kouluterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää palvelua, joka tukee oppilaiden hyvinvointia, tervettä kasvua, kehitystä ja opiskelukykyä.

Kouluterveydenhuollon tehtäviin sisältyvät:

- oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen, pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden opiskeluhoollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- suun terveydenhuolto
- oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset.

Terveydenhoitaja tapaa oppilaat vuosittain määräaikaissa terveystarkastuksissa. Näissä tarkastuksissa kartoitetaan oppilaan ikävaiheen ja yksilöllisen tarpeen mukaan kasvua, kehitystä ja hyvinvointia haastattelulla, kliinisillä tutkimuksilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä. Samoin jatketaan neuvolassa aloitettua rokotusohjelmaa. Laajat terveystarkastukset ovat 1., 5. ja 8. luokan oppilaille, ja ne toteutetaan

oppilaan, huoltajan, terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyönä. Näiden tarkastusten tavoitteena on saada laaja-alainen kuva lapsen ja perheen elämäntilanteesta sekä terveyteen vaikuttavista tekijöistä.

Opiskeluterveydenhuoltoon, joka Loviisassa koskee lukion opiskelijoita, kuuluu edellä mainittujen ennalta ehkäisevien ja terveyttä edistävien toimien lisäksi myös terveyden- ja sairaanhoitopalveluja mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen sekä suun terveydenhuolto. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluu siis kiireetön, mukaan luettuna 1–7 päivän sisällä annettavaksi määritelty hoito. Siihen ei kuulu kiireellinen sairaanhoito, joka tapahtuu terveyskeskuksen kiirevastaanotolla.

3.1.4 Lasten terapiapalvelut

Lasten ja nuorten fysioterapia tuotetaan terveyskeskuksen fysioterapian yhteydessä. Lasten puheterapia sekä toimintaterapia ovat kokonaisuudessaan ostopalveluita. Puheterapiaa toteutetaan jonkin verran myös etäterapiana, mikä lisääntyi huomattavasti koronaviruspandemian aikana.

3.1.5 Varhainen tuki

Viimeisten vuosien aikana Loviisassa on kehitetty varhaisen tuen palveluita voimakkaasti. Varhaisen tuen palveluihin kuuluvat neuvolan perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu sekä lasten ja nuorten psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut. Sosiaalihuoltolain mukaan laissa mainitut kriteerit täyttävillä perheillä on subjektiivinen oikeus lapsiperheiden kotipalveluun. Lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmäärät ovatkin nousseet vuoden 2015 lakimuutoksen jälkeen. Lapsiperheiden kotipalvelussa toimii yksi lähihoitaja ja lisäksi ruuhkahuippuihin käytetään ostopalvelua.

Vanhemmuuden tukemiseksi perhekeskuksessa toimii neuvolan ennalta ehkäisevä ja matalan kynnyksen perhetyö. Neuvolan perheohjaajan käyntiä ehdotetaan muun muassa kaikille lasta odottaville perheille. Varhaista tukea ovat myös suosittu vauva-kerho ja vauvaperheille kerran vuodessa järjestettävä ruokakurssi.

Lasten ja nuorten psykiatrisen sairaanhoitaja antaa ohjausta, neuvontaa, keskustelu- ja konsultaatioapua vahvistaakseen lapsen, nuoren ja perheen hyvinvointia. Työnkuvaan kuuluvat muun muassa lasten ja nuorten tunne-elämän, käyttäytymisen sekä mielenterveyden pulmien ja häiriöiden tunnistaminen. Psykiatrisen sairaanhoitaja kartoittaa tilanteen, tarjoaa tukikeskusteluja ja ohjaa tarvittaessa jatkohoitoon.

3.1.6 Perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvontaa annetaan lapsen hyvinvoinnin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseksi, vanhemmuuden tukemiseksi sekä lapsiperheiden suoriutumisen ja omien voimavarojen vahvistamiseksi. Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Perheneuvontaa toteutetaan moniammatillisesti. Loviisan perheneuvolassa toimii yksi psykologi ja yksi sosiaalityöntekijä. Perheneuvola toimii osana perhekeskusta.

3.1.7 Lastenvalvojan palvelut

Vuoden 2017 alusta lukien Porvoon kaupungin Itä-Uudenmaan perheoikeudellinen yksikkö tuottaa lastenvalvojan palvelut Loviisaan ja Lapinjärvelle. Toimipiste sijaitsee Porvoon perhekeskuksessa. Loviisassa on vastaanotto tarvittaessa kerran kuukaudessa.

3.1.8 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu

Sosiaalihuoltolain mukainen lapsiperheiden sosiaalityö on perheille tarjottava sosiaalipalvelu, jolla pyritään vastaamaan perheiden tuen tarpeeseen ilman lastensuojelun asiakkuutta yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsiperheiden sosiaalityön tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta. Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaaksi ohjaututaan pääsääntöisesti lapsen palvelutarpeen arvioinnin kautta. Palvelutarpeen arvio laaditaan yhdessä perheen kanssa, lapsiperheiden sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan johdolla tarpeen mukaisessa laajuudessa. Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaana oleva lapsi saa sosiaalihuoltolain mukaisen omatyöntekijän. Omatyöntekijä voi esimerkiksi kulkea lapsen ja perheen rinnalla haastavassa tilanteessa, koordinoida ja arvioida riittäviä tukimuotoja yhdessä perheen ja muiden toimijoiden kanssa sekä ohjata ja neuvoa asiakasperheitään lapsiperheiden asioissa ja palveluissa. Lapsiperheiden sosiaalityössä oli vuonna 2020 asiakkaana keskimäärin 113 lasta kuukaudessa.

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulla on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lasten suojelutehtävä. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, jota toteutetaan silloin kun lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaina. Asiakassuunnitelman laatiminen, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua.

Lastensuojelussa oli vuonna 2020 asiakkaita keskimäärin 84 kuukaudessa, joista noin 21 lasta kuukaudessa oli sijoitettuna ja lisäksi keskimäärin 18 lasta kuukaudessa jälkihuollossa. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina vuonna 2020 oli 0,8 % 0–17-vuotiaista vastaavan ikäisestä väestöstä, koko maan keskiarvon ollessa 1,3 %.

Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu toimivat osana perhekeskusta, sijainti Öhmaninkatu 4, Loviisa. Lapinjärvellä ei ole omaa vastaanottotilaa, vaan asiakkaat tavataan kotikäynneillä.

Lastensuojelun resurssit ja mitoitus

Lapsiperheiden sosiaalityössä on kaksi sosiaalityöntekijän virkaa ja kolme sosiaaliohjaajan virkaa. Lisäksi sosiaalihuoltolain mukaisessa perhetyössä toimii kaksi perheohjaajaa. Nämä kaikki tehtävät ovat täytettyinä joko vakinaisilla viranhaltijoilla/työntekijöillä tai sijaispäteville työntekijöillä/viranhaltijoilla.

Lastensuojelussa on kolme sosiaalityöntekijän virkaa, joista kaksi virkaa on täytettyinä. Kolmas sosiaalityöntekijän virka on ollut useaan kertaan haettavana, mutta siihen ei ole saatu pätevyysvaatimukset tai sijaispätevyysvaatimukset täyttävää hakijaa. Lisäksi lastensuojelussa on yksi sosiaaliohjaajan virka. Tehostetussa perhetyössä on kaksi perheohjaajan tehtävää. Lukuun ottamatta yhtä sosiaalityöntekijän virkaa ovat muut virat ja tehtävät täytettyinä.

Suurimpana haasteena lapsiperheiden sosiaalityössä ja lastensuojelussa on vaikeus rekrytoida pätevyysvaatimukset täyttäviä sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) mukaan sosiaalityöntekijän sijaisena voi toimia enintään vuoden ajan sosiaalityön ammattiin opiskeleva henkilö, jolla

on suoritettuna sosiaalityön aineopinnot ja käytännön harjoittelu. Syksystä 2019 elokuuhun 2020 oli lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden viroista kolme virkaa täyttämättä. Tämä johti siihen, ettei lastensuojelulain mukaisia määräaikoja pystytty kaikilta osin noudattamaan. Kyseisenä aikana 36 % lastensuojelun palvelutarpeen arvioinneista ylitti kolmen kuukauden määräajan. Viimeisimmän, ajalta 1.10.2020–31.3.2021 olevan lastensuojelun määräaikoja koskevan kyselyn mukaan vain 5 % palvelutarpeen arvioinneista ylitti kolmen kuukauden määräajan.

Hallitus on valmistellut lakia lastensuojelulain muuttamisesta. Lastensuojelulakiin suunniteltujen muutosten käsittelyä vaiheistetaan. Syksyllä 2021 on tarkoitus antaa hallituksen esitys lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoituksesta. Muista lastensuojelulakiin suunnitelluista muutoksista annettaisiin hallituksen esitys kevään 2022 aikana.

Sosiaalityöntekijöiden henkilöstömitoitusta koskeva säännös annetaan eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2021 budjettilakina. Mitoitusta koskevan ehdotuksen mukaan yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voisi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022–2023. Vuodesta 2024 alkaen mitoitus olisi 30 lasta/sosiaalityöntekijä.

Mikäli yhteistoiminta-alueen kaikki lastensuojelun sosiaalityöntekijän virat saataisiin täytettyä, pystyttäisiin nykyisellä virkamäärällä täyttämään tulevan henkilöstömitoituksen vaatimus enintään 35 lasta/sosiaalityöntekijä. Tärkeintä olisi saada täytettyä kaikki nykyiset virat. Vuoden 2024 mitoituksivaatimus vaatisi henkilökuntalisäystä, mutta siihen ottanee kantaa Itä-Uudenmaan hyvinvointialue.

3.2 Koulu ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus Loviisassa

Varhaiskasvatus on osa Loviisan kaupungin koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on luoda yhdenvertaiset edellytykset lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatuksen vastuualueeseen kuuluvat alle 6-vuotiaiden varhaiskasvatus, esiopetuksen täydentävä varhaiskasvatus sekä Kelan kautta maksettava kotihoidon tuki. Varhaiskasvatus on lakisääteinen palvelu. Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten varhaiskasvatusta on saatavissa (lapsen äidinkielestä riippuen suomen-, ruotsin- tai saamenkielellä) kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Vanhemmilla on subjektiivinen oikeus valita lapsensa varhaiskasvatusmuoto: kunnallinen varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus tai kotihoidon tuki.

Loviisassa järjestetään kunnallisena, subjektiivisen valinta-oikeuden piiriin kuuluvana palveluna päiväkot-, ryhmäperhepäivä- ja perhepäivähoitoa. Vuorohoitopaikka järjestetään tarveharkintaisena vanhempien vuorotyön tai opiskelun perusteella. Avoin varhaiskasvatus on vaihtoehto kunnalliselle päiväkodissa annettavalle varhaiskasvatukselle. Yksityisenä palveluna on tarjolla varhaiskasvatusta perhepäiväkodissa sekä perhepäivähoitoa. Kotihoidon tuki on lakisääteinen.

Varhaiskasvatus Lapinjärvellä

Lapinjärvellä on vuosina 2017–2020 tarjottu varhaiskasvatusta päiväkodissa, ryhmäperhepäiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Vuoden 2020 aikana palveluntarjontaa muutettiin keskittämällä kunnan koko varhaiskasvatus päiväkoti Peikkolaaksoon. Porlammin kylässä sijainnut ryhmäperhepäiväkoti lakkautettiin ja tilalle perustettiin päiväkodin satelliittiryhmä. Satelliittiryhmän perustamisella varhaiskasvatuspaikkojen lukumäärää pystyttiin lisäämään. Kunnan ainoa perhepäivähoitaja eläköityi ja hoidossa olleet lapset siirtyivät päiväkotiin. Lapinjärvellä ei ole yksityistä varhaiskasvatustoimintaa.

Lapinjärven varhaiskasvatuksessa on vuosina 2017–2020 toteutunut lapsen subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen eikä hoitoaikoja ole rajattu, vaikka toinen lapsen vanhemmista olisikin ollut kotona. Myöskään henkilöstömitoitusta ei tiukennettu vaan suhdeluku on ollut 7:1.

Lapinjärvellä on lisätty varhaiskasvatuksen opettajien lukumäärää siten, että jokaisessa päiväkodin ryhmässä pedagogisesta toiminnasta vastaa pätevä varhaiskasvatuksen opettaja. Kunnassa toimii varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka on osallistunut lasten tuen tarpeiden arviointiin, tuen suunnitteluun ja toteutukseen, ohjannut ja neuvonut henkilökuntaa sekä antanut osa-aikaista erityisopetusta.

Lapinjärven kunnan varhaiskasvatussuunnitelma laadittiin 2017 ja päivitettiin 2019 varhaiskasvatuslakiin tulleiden muutosten jälkeen.

Lapinjärvellä varhaiskasvatuksessa toimitaan molemmilla kotimaisilla kielillä. Ruotsinkielisten osuus varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista on noin 35 % ja monikulttuuristen lasten osuus on noin 7,5 %.

Esiopetus Loviisassa

Loviisan esiopetussuunnitelma on johdettu Opetushallituksen laatimista esiopetussuunnitelman perusteista. Esiopetusta annetaan joko päiväkodin tai koulun yhteydessä. Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma on luotu Opetushallituksen hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden pohjalta ja se otettiin käyttöön 1.8.2016.

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu yhtenäisenä lapsen tarpeista käsin.

Loviisassa esiopetuksen tavoitteena on tukea ja kannustaa lasta koululaiseksi kasvamisessa. Esiopetuksen tehtävänä on opettaa ja harjoittaa lapsen kouluvalmiuksia sekä vahvistaa oppimisen ja kehittymisen edellytyksiä. Itsenäiseen työskentelyyn tarvittavat taidot auttavat lasta läpi elämän. Näitä ovat esimerkiksi keskittyminen omaan tekemiseen, ohjeiden kuunteleminen ja niiden noudattaminen sekä työn aloittaminen ja loppuun asti suorittaminen.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Toimintaa suunnitellaan siten, että jokainen lapsi kohtaa itselleen sopivan suuruisia haasteita. Näin lapsi voi nauttia omasta tekemisestään ja löytää oppimisen iloa. Samalla itseluottamus ja usko itseensä oppijana vahvistuvat.

Huoltajien osallisuus on esiopetuksen yksi voimavaroista. Yhteistyössä heidän kanssaan lasten ainutlaatuisuus voidaan ottaa paremmin huomioon ja toiminnasta tulee kaikin puolin rikkaampaa.

Loviisassa esiopetus annetaan koulujen yhteydessä.

Esiopetus Lapinjärvellä

Lapinjärvellä esiopetusta järjestetään opetustoimen alaisuudessa. Esiopetusta annetaan Hilda Käkikosken koulussa ja Kirkonkylän koulussa suomenkielellä. Kapellby skolassa esiopetusta annetaan ruotsinkielellä. Esikoululaiset osallistuvat koululaisten kanssa mahdollisimman monipuolisesti kaikkeen toimintaan. Myös välineet ja tilat ovat käytössä samalla tavalla kuin koululaisilla. Esikoululaisilla on myös oma luokkahuone. Esikoululaiset osallistuvat ruokailuun. Jos esiopetusryhmä on pieni, toiminta suunnitellaan osittain yhdessä jonkin toisen luokan kanssa. Esikoulu noudattaa koulujen lukuvuosisuunnitelmaa. Koulunjohtaja vastaa esikoulun opetuksen toteutumisesta. Esiopetusta annetaan Lapinjärvellä vähintään 700 tuntia lukuvuodessa (20 tuntia viikossa). Esikouluun osallistuvalla lapsella on oikeus myös päivähoitoon. Esikoulua käyvällä lapsella on oikeus täydentävään varhaiskasvatukseen aamulla ennen esikoulua ja iltapäivällä esikoulun jälkeen. Täydentävän varhaiskasvatuksen ryhmä on kaksikielinen, ja sen toimintapaikka oli päiväkotikiikolaaksossa vuosina 2017–2020. Täydentävää varhaiskasvatusta on järjestetty myös Porlammin kylässä sijainneessa ryhmäperhepäiväkodissa, nykyisin päiväkodin satelliittiryhmässä.

Perusopetus Loviisassa

Loviisassa perusopetusta annettiin lukuvuonna 2020–2021 yhteensä seitsemässä ruotsinkielisessä alakoulussa ja kuudessa suomenkielisessä alakoulussa. Suomenkielisistä alakouluista yksi on yhtenäiskoulu, jossa annetaan esiopetusta ja perusopetusta vuosiluokilla 1–9. Lisäksi Loviisassa on ruotsinkielinen yläkoulu. Loviisassa perusopetusta annettiin lukuvuonna 2020–2021 yhteensä 13 peruskoulussa. Tiiviissä yhteydessä perusopetuksen kanssa toimi Loviisassa kaksi lukiota, suomenkielinen Loviisan lukio ja ruotsinkielinen Lovisa Gymnasium.

Uudet perusopetuksen opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2016 alkaen kaikissa kouluissa vuosiluokilla 1–6. Ylemmät vuosiluokat ottivat opetussuunnitelmat käyttöön seuraavasti: 7. vuosiluokat 1.8.2017 alkaen, 8. vuosiluokat 1.8.2018 alkaen ja 9. vuosiluokat 1.8.2019 alkaen. Paikallista opetussuunnitelmaa voidaan tarpeen mukaan tarkentaa myöhemmin. Tarkoitus on, että opetussuunnitelma on elävä ja joustava koulun ja toiminnan tuki.

Uusi opetussuunnitelma kiteyttää Loviisan kaupungin perusopetuksen toiminta-ajatuksen. Tavoitteena on rakentaa oppilaille hyvän elämän perusteita luomalla koulusta turvallinen oppimisympäristö, missä elämässä tarvittavien tietojen ja -taitojen oppiminen on mahdollista. Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus

rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, oppilashuolto ja tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, oppilashuollon ja tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosikursseilla ja kaikissa oppiaineissa.

Loviisassa koulut päättävät monialaisten oppimiskokonaisuuksien teemoista ja kirjaavat ne lukuvuosisuunnitelmaan. Koulujen velvollisuus on ottaa oppilaat mukaan oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun. Jokaisen koulun on järjestettävä vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuoden aikana.

Luokanopettajalla tai luokanvalvojalla tulee olla kokonaiskuva oppilaan hyvinvoinnista. Yhteistyövälineenä Loviisassa koulun ja kodin välillä käytetään pääasiallisesti sähköistä Wilma-ohjelmaa. Sen lisäksi luokanopettaja tai luokanvalvoja kutsuu huoltajan kehityskeskusteluihin lukuvuosittain.

Rikkomustapauksissa käytetään kouluissa päätettävää yhtenäistä kasvatustutkimusmallia. Oppilaan tulee saada tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kouluvuoden alussa.

Kevätlukukaudella 2021 peruskoulun päättävät ja vuoden 2021 yhteishaussa hakeneet nuoret ovat ensimmäiset, joita maksuton toinen aste ja 18 ikävuoteen laajennettu oppivelvollisuus koskevat. Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan elokuun 2021 alusta alkaen, mutta hakeutumiselvoitetta koskevat säännökset astuivat voimaan jo tammikuun 2021 alussa. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän suorittaa toisen asteen tutkinnon, joko ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon.

Perusopetus Lapinjärvellä

Lapinjärveläiset, suomenkieliset yläkouluikäiset oppilaat kävivät koulua Kouvolassa Elimäen yhtenäiskoulussa kevääseen 2020 saakka. Syksystä 2020 alkaen suomenkieliset yläkoululaiset ohjattiin Loviisan kaupungin opetuspalveluihin. Ruotsinkielisten yläkoululaisten opetuspalvelut on ostettu Loviisan kaupungilta jo pitkään. Oppilaiden ohjaaminen toiseen kuntaan kesken yläkoulun johtui siitä, että Kouvolan kaupunki irtisanoi yläkoulusopimuksen Lapinjärven kunnan kanssa. Sopimuksen irtisanominen tapahtui vasta tammikuun 2020 lopussa, mikä vaikutti yläkoululaisten mahdollisuuksiin suunnitella koulunkäyntiään vakaassa toimintaympäristössä. Hyvässä yhteistyössä Loviisan kaupungin kanssa lapinjärveläisten, suomenkielisten yläkoululaisten opetuspalvelut saatiin kuitenkin järjestettyä ennen lukuvuoden 2019–2020 päättymistä, vaikka muutos kuormittikin nuoria ja heidän perheitään.

Lapinjärvellä toteutettiin valtakunnallistakin mainetta herättänyt hanke eMobiilikoulu vuosina 2017–2020. Hankkeessa järjestettiin opetusta Kannuksen kaupungin alueella sijainneessa Hilda Käkikosken koulun Eskolan opetuspisteessä oppilaille vuosiluokilla 0–6. Hankkeessa kehitettiin paikkaan sitomattomia opetuspalveluita sekä digitaalista ja etäyhteyksin toteutettavaa opetusta. Hanke tuki Lapinjärven kunnan digitaalisten opetuspalveluiden kehittämistä ja antoi hyvät valmiudet koronaviruspandemian aikaiseen poikkeukselliseen toimintaan.

Lapinjärven opetuspalveluissa pystyttiin vastaamaan etäopetuksen avulla muuttuneessa tilanteessa koronaviruspandemian aikana vuonna 2020 koulunkäynnin haasteisiin, kun kaikille oppilaille oli hankittu henkilökohtaiset päätelaitteet (1:1) sekä esi- että perusopetukseen. Koska koulujen digiloikka oli otettu jo aiemmin, oppilailla oli hyvät valmiudet etäopetukseen. Opetuspalveluiden järjestäminen sujui täysin poikkeuksellisissa oloissa hyvin erinomaisen opetushenkilökunnan ansiosta. Henkilökunta oli koulutettu ja osasi ammattitaitoisesti hyödyntää verkossa olevaa oppimisympäristöä. Oppilaat saivat opetusta ja ohjausta Google Classroomin avulla virtuaalisilla oppitunneilla. Huoltajilta saatu palaute oli kiittävää eikä oppilaiden oppimiseen syntynyt merkitseviä katvealueita rajoitustoimenpiteistä huolimatta.

Lapinjärven perusopetuksen arvopohjassa nostetaan esiin myönteiset tuntemukset, oppimisen ilo ja yhdessä oppiminen. Kouluissa painotetaan viihtyvyyttä ja turvallista oppimisympäristöä, jotka tukevat oppilaiden henkilökohtaista kykyä oman oppimisen ja valmiuksien kehittämiseen. Henkilökohtaista oppimisprosessia vahvistetaan toisilta oppimisella, mikä antaa mahdollisuuden kanssakäymiseen, sosiaalistumiseen ja osallistumiseen. Oppilaita kehoitetaan luovuuteen, uteliaisuuteen ja hyvän itsetunnon kehittämiseen luomalla itselleen oman kulttuuri-identiteetin sekä vahvistamalla uskoa tulevaisuuteen. Itsetunto on tärkeä osa oppimisprosessia ja se vahvistuu kokeilemalla ja soveltamalla uusia ideoita ongelmien ratkaisuun.

Lukioiden ja kansalaisopistot

Perusopetuksen päättymisen jälkeen nuori voi jatkaa opintojaan toisen asteen koulussa, esimerkiksi lukiossa tai ammattikoulussa. Loviisassa on ruotsinkielinen ja suomenkielinen lukio, jotka molemmat sijaitsevat Loviisan keskustassa.

Loviisan lukio-opetuksen visio asettaa etusijalle laajan yhteistyön. Yhteistyötä tehdään sekä ammattioppilaitosten ja lukioiden välillä että eri koulutusasteiden yli. Erityisesti painotetaan opetuksen tieto- ja viestintätekniikan kehittämistä. Lukioilla on meneillään kansainvälisiä hankkeita sekä opiskelija- ja opettajavaihtoa eri koulujen ja maiden välillä.

Lapinjärveläiset oppilaat siirtyvät lukio-opintoihin muille paikkakunnille, pääasiassa joko Loviisaan tai Elimäelle.

Valkon kansalaisopisto (Vako) ja Lovisa svenska medborgarinstitut (Mi) yhdistyivät Loviisan kansalaisopistoksi, Lovisa medborgarinstitut 1.1.2020. Nyt Loviisassa, Lapinjärvellä ja Pyhtäällä toimii yksi kaksikielinen kansalaisopisto. Kansalaisopisto järjestää avointa yliopisto-opetusta, tutkintotavoitteista koulutusta, taiteen perusopetusta, kehittämis- ja palvelutoimintaa sekä harrastus- ja virkistystavoitteista koulutusta.

3.3 Opiskeluhoito Loviisan kaupungissa ja Lapinjärven kunnassa

Loviisalla ja Lapinjärvellä on yhteinen opiskeluhoito-ohjausryhmä. Ryhmän puheenjohtajana toimii sivistys- ja hyvinvointikeskuksen johtaja ja jäseniä ovat perusopetuksen edustus, perusturvakeskuksen lasten ja nuorten palvelut, kouluterveydenhoito sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi Lapinjärven sivistysjohtaja on ohjausryhmän jäsen. Ohjausryhmä ohjaa, koordinoi, valvoo ja tukee kouluja opiskeluhoito-työssä.

Koulun henkilökunta yhdessä kouluterveydenhuollon henkilökunnan ja opiskeluhuollon henkilökunnan kanssa ovat oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti tehneet monialaista ja yhteisöllistä opiskeluhoitoa kouluissa. Lain myötä opiskeluhuollon painopiste on siirtynyt yhteisölliseen, osallisuutta korostavaan ja ennaltaehkäisevään suuntaan.

3.3.1 Opiskeluhoito toiminta

Opiskeluhoito edistää oppilaan hyvää oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Se tukee koulun arjen toimintaa ja kouluyhteisön hyvinvointia. Oppilashuolto kuuluu kaikille kouluyhteisössä työskenteleville.

Yhteisöllinen opiskeluhoito on ensisijainen toimintamuoto koulun opiskeluhoitojärjestämiseksi. Sen toimilla edistetään oppilaiden ja huoltajien osallisuutta, koulun kasvatusta ja opetustyötä, arjen huolenpitoa ja hyvinvointia. Yhteisöllinen opiskeluhoito on ennaltaehkäisevää ja moniammatillista. Sen suunnittelusta vastaa koulun oppilashuoltoryhmä.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan aina yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien, koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Yksilökohtainen opiskeluhoito koostuu kouluterveydenhuollosta, koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluista sekä monialaisesta opiskeluhoitotyöstä.

Oppilaan tueksi voidaan koota **monialainen asiantuntijaryhmä** silloin kun tarvitaan monipuolista eri alojen asiantuntemusta oppilaan tuen järjestämiseen. Asiantuntijaryhmän jäsenistä sovitaan oppilaan ja huoltajan kanssa.

3.3.2 Koulukuraattorit ja -psykologit

Koulukuraattorin tehtävänä on antaa sosiaalityön asiantuntijana oppilaalle koulunkäynnin tukea ja ohjausta. Työn tavoitteena on ehkäistä ja poistaa oppilaan kehitykseen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia sekä edistää oppimista, hyvinvointia ja sosiaalisia valmiuksia. Oppilasta tuetaan käyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin, tunne-elämään, perhetilanteeseen ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa. Koulukuraattori käy oppilaiden kanssa tuki- ja ohjauskeskusteluja ja toimii yhteistyössä oppilaan perheen, koulun henkilöstön, eri viranomaisien ja muiden tahojen kanssa.

Koulupsykologin apua voi pyytää, kun oppilas tarvitsee tukea ja arviointia kehityksen tai tunne-elämän solmukohdissa, oppimiseen liittyvissä asioissa, tarkkaavaisuuden ylläpitämisessä tai vuorovaikutussuhteissa. Aloituksen työskentelyyn voi tehdä oppilas itse, vanhemmat tai koulun työntekijä. Koulupsykologi voi antaa ohjausta oppilaan vanhemmille ja lähikasvattajille sekä työskennellä oppilaan kanssa. Oppilaan toivomukset kuullaan häntä koskevissa asioissa. Koulupsykologi tarkastelee ja tukee oppilaan tilannetta myös ryhmän näkökulmasta, osana kouluyhteisöä.

Koulupsykologityössä korostuu luottamuksellisuus. Tiedonsiirtoihin pyydetään oppilaan ja huoltajan lupa. Hyviä tukitoimia ja ratkaisuja löydetään useimmiten yhdessä neuvotellen ja sopien, yhteistyössä kodin ja koulun sekä mahdollisen hoitavan tai kuntouttavan tahon kanssa.

Loviisan ja Lapinjärven opiskeluhuollon tavoitteet ja toteuttamistavan keskeiset periaatteet:

- Edistetään opiskelijoiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta.
  - Leirikoulujen tai ryhmäytymisleirien järjestäminen ja tukioppilastoiminnan, nuorisovaltuusto-toiminnan sekä oppilas- ja opiskelijakuntatyön kehittäminen.
- Panostetaan ongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen.
  - Koulun nuorisotyön kehittäminen, ehkäisevä päihdetyön kehittäminen (Hubu ja Kouluterveyskysely), laajat terveystarkastukset, etsivä nuorisotyö, koulucoach vuosiluokilla 7–9, nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (NOPA), mielenterveyttä edistävät asiantuntijoiden pitämät oppitunnit, työpajat, joustava perusopetus (JOPO) yläkouluissa, ja muut perusopetuksen pienryhmät.
- Edistetään oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.
  - Kouluissa toimivat oppilaitoskohtaiset, yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät, KiVa-koulutoiminta jokaisessa koulussa, ryhmätoiminta, koulujen kerhotoiminta, koulurauhan julistus, koulujen teemapäivät, koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä opiskeluyhteisön hyvinvointi tarkastetaan joka kolmas vuosi monialaisissa tarkastuksissa, Opetushallituksen Koulun hyvinvointi-kysely.
- Edistetään yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä.
  - Oppilaiden poissaolojen seuranta, oppilaiden arviointikeskustelut ja vanhempainvartit, informaatioillat tai luentotilaisuudet, kouluissa toteutettavat kyselyt ja yhteistyö vanhempainyhdistysten kanssa.
- Järjestetään opiskeluhoitolpalvelut yhdenvertaisesti kaikille oppilaille ja opiskelijoille.
  - Opiskeluhoitolpalveluiden kokonaisuuden priorisointi, valvonta ja seuranta sekä resurssien kohdentaminen ja riittävyyden tarkistaminen.

3.4 Vapaa-aika- ja nuorisotoimi

3.4.1 Vapaa-aikapalvelut

Loviisa

Vapaa-aikatoimi on osa kasvatus- ja sivistyskeskuksen toimintaa. Vapaa-aikatoimen tehtäviin kuuluvat liikunta- ja nuorisotoiminta. Vapaa-aikatoimen toiminta-ajatuksena on nuorten elinolosuhteiden parantaminen ja edellytysten luominen nuorten kansalaisvalmiuksille sekä terveiden elämäntapojen edistäminen. Vapaa-aikatoimi ylläpitää nuorisotiloja ja tukee vuosittain taloudellisesti paikallista yhdistystoimintaa ja seurantaloja. Vapaa-aikatoimi tekee ja on tehnyt yhteistyötä seurakuntien ja yhdistyksien kanssa nuorisotilojen aukipitämisessä.

Vapaa-aikatoimi toimii aktiivisesti yhteistyössä muun muassa koulujen, päiväkotien, seurakuntien ja paikallisten yhdistysten kanssa ja on pyrkinyt järjestämään mielekästä toimintaa lapsille ja nuorille. Koulujen loma-aikoina on järjestetty erilaisia liikuntatapahtumia, leirejä, askartelukerhoja ja huvipuisto-, uimahalli-, hiihtokeskus- ja konserttiretkiä.

Vapaa-aikapalveluissa koordinoidaan myös hankkeita, kampanjoita ja järjestetään isompia tapahtumia kuten Picnic on the beach yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa. Hankkeita on useampia, esimerkiksi Liikkuva-

hankkeet (liikkuva varhaiskasvatus, koulu, opiskelu), Liikkuva työelämä sekä uutena harrastamisen Loviisan malli (hauskaa harrastaa), jossa tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Liikunta

Vapaa-aikatoimi tarjoaa lapsille ja nuorille sellaisia liikuntamuotoja, joita paikallisilla yhdistyksillä ei ole tarjolla. Kaupunki järjestää liikuntakerhoja alakouluikäisille sekä lapsille, joilla on jokin vamma tai muu erityisen tuen tarve (Sporttiskerho). Liikuntapalvelut tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen, koulujen ja lukioiden kanssa auttaen liikuntaelämyksien järjestämisessä ja tarjonnassa (esimerkiksi erilaiset lajikokeilut, liikuntapäivät ja -tapahtumat).

Kesäisin liikuntatoimi järjestää urheilu- ja uimakouluja sekä leirejä. Lasten uimaopetus on yksi tärkeimmistä tehtävistä. Vapaa-aikatoimi tarjoaa kaupungin kaikille perusopetuksen toisen vuosikurssin oppilaille mahdollisuuden osallistua liikunnanohjaajan uimaopetukseen palvelutalo Esplanadissa. Uimakouluja järjestetään palvelutalo Esplanadissa ympäri vuoden, ja kesäisin kaupunki ja eri yhdistykset järjestävät kaupungin uimarannoilla alkeisuimakouluja ja jatkokursseja, joita kaupunki tukee avustuksilla.

Yhdessä eri yhdistysten kanssa kaupunki järjestää kuukausittain Loviisan keskustassa Liikunnan ihmemaa -toimintaa, jonka tavoitteena on innostaa ja aktivoida perheitä liikkumaan yhdessä.

Loviisassa on tarjolla laajahko valikoima eri liikuntamuotoja, joita tarjoavat useat eri liikuntaseurat. Loviisassa on kaksi isoa liikuntahallia sekä pienempiä halleja ja saleja, joissa on mahdollista harrastaa erilaisia liikuntamuotoja. Loviisan keskusurheilukenttä tarjoaa kesäkautena hienot liikuntamahdollisuudet. Sekä keskustassa että ympäröivillä alueilla on valaistuja hiihtolatuja. Loviisassa on myös useita kuntosaleja, kiekkokaukaloita, uimarantoja, rantalentopallokenttiä, tenniskenttiä, urheilukenttiä sekä hiekka- ja ruohokenttiä. Loviisan keskustassa on myös jäähalli. Kaupunki tukee seuratoimintaa avustuksella sekä antamalla tilat maksutta käyttöön alle 18-vuotiaiden harrastustoimintaan.

Valtuustokauden aikana vuoden 2018 lopussa lakkautettu vapaa-aikalautakunta ja vuodesta 2019 toiminut hyvinvointilautakunta ovat myöntäneet rahoitusta yksityisille liikuntapaikkahankkeille kuten frisbeegolf-radoille.

Liikuntaneuvonta on toiminut useamman vuoden yhteistyössä terveyskeskuksen kanssa. Liikuntaneuvonta on henkilökohtaista, yksilötapaamista sisältävää neuvontaa. Neuvonnassa hyödynnetään erilaisia terveystarkastuksia sekä liikuntaa tukevia materiaaleja, kuten oppaita ja muita ohjeita. Liikuntaneuvontaan sisältyy palveluohjausta ja tiedottamista liikuntatarjonnasta ja eri liikuntapaikoista. Liikuntaneuvontaa on alettu laajentamaan myös nuorille, ja syksyllä 2021 liikuntaneuvontaa tarjotaan myös äitiysneuvolassa raskaana oleville sekä synnyttäneille äideille.

3.4.2 Nuorisotyö Loviisassa

Nuorisotyön perinteisimpiin ja tärkeimpiin tehtäviin kuuluu nuorisotilatoiminta, jossa nuoret kohtaavat toisensa. Kaupungin nuorisotilat sijaitsevat Loviisan keskustassa, Valkossa, Koskenkylässä ja Ruotsinpyhtään kirkonkylässä. Junnukerhoja (varhaisnuorisokerhoja) järjestetään 5–6-luokkalaisille ja 13–18-vuotiaille nuorille, eri aikoihin. Loviisan nuorisotiloissa on sekä kaupungin omia nuorisohjaajia, tuntiohjaajia ja eri

yhdistyksien edustajia. Muu kerhotoiminta, niin kuin bändikerho, tyttökerho, diginuokku, urheilukerho ja seikkailukerho, ovat myös osa toimintaa. Sen lisäksi nuorisotyöntekijät järjestävät eri tapahtumia nuorille, myös yhteistyössä muiden vapaa-aikapalveluiden kanssa.

Liikkuva nuorisotyö on pandemia-aikana ollut suosittu työtapana, ja siitä on tullut myös pysyvä lisä nuorisotoimen toimintaan. Nuorisotyöntekijät kiertävät kaupungilla ja kylillä, joissa he kohtaavat nuoria ja saavat sitä kautta yhteyttä nuoriin nuorisotilojen ulkopuolella.

Ehkäisevä päihdetyö on yksi nuorisotyön tärkeimmistä osa-alueista, ja sen päämääränä on valistaa päihteistä ja ehkäistä päihteiden käyttöä nuorten keskuudessa. Nuoriso-ohjaajat osallistuvat tarvittaessa vanhempain-iltoihin.

Erytisnuorisotyö tarjoaa apua sitä tarvitseville nuorille. Työ kohdistuu syrjäytymisvaarassa oleviin tai jo syrjäytyneisiin nuoriin. Nuorisotoimi on aktiivisesti mukana yläkoulujen Jopo-luokkien (joustava perusopetus) opetuksessa.

Koulunuorisotyöntekijä on uusi lisä nuorisotoimen tiimiin. Koulunuorisotyöntekijä työskentelee pääsääntöisesti neljässä eri koulussa 5–9-luokkalaisten nuorten kanssa. Koulupäivän jälkeen koulu-nuorisotyöntekijä on mukana nuorisotoimen muussa toiminnassa. Koulunuorisotyö on aluehallintoviraston hankerahoituksella rahoitettu hanke, joka päättyy joulukuussa 2022. Koulunuorisotyö toimii siltana koulujen ja nuorisotoimen välillä ja on nuorisotoimen edustajana kouluissa.

3.4.3 Nuorisotyö Lapinjärvellä

Nuorisotoimen tavoitteena on nuorten tukeminen ja kasvatuksellinen ohjaus eri toimintamuotojen avulla. Lasten ja nuorten hyvinvointia pyritään edistämään monialaisella yhteistyöllä. Nuorisotyöhön kuuluu muun muassa koulunuorisotyö, nuorisotilatoiminta, ehkäisevä päihdetyö, kerho- ja tapahtumatoiminta, tyttötyö sekä etsivä nuorisotyö. Nuorisotyötä tehdään tiiviisti yhdessä naapurikuntien ja kaupunkien kanssa sekä yhteistyössä paikallisesti toimivien yhdistysten kanssa. Yhdistysten osalta erityisesti yhteistyö 4H:n kanssa muun muassa nuorten työllistämisen sekä kesätöiden osalta on ollut hedelmällistä viime vuosina.

Lapinjärvellä on yksi nuorisotila, joka sijaitsee Lapinjärven kirkonkylässä. Nuorisotiloissa järjestetään perinteisten iltojen lisäksi myös erilaisia kursseja, teemailtoja ja peliturnauksia. Nuorisotiloja käyttävät toisinaan myös paikalliset yhdistykset kerhotoimintaa varten. Tämän lisäksi nuorille on tarjottu elämystoimintaa erilaisten retkien muodossa (esimerkiksi Linnanmäki, Messilä, konsertit).

Lapinjärvellä ehkäisevää päihdetyötä tekevät nuoriso-ohjaaja ja etsivä nuorisotyöntekijä yhteistyössä koulujen ja erilaisten ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen kanssa.

Nuorisotyön muotoja ja yhteistyötä Lapinjärvellä

Koulunuorisotyötä Lapinjärvellä tehdään liikkumalla eri yläkouluissa (Elimäki ja Loviisa) sekä alakouluilla. Ohjaajat osallistuvat muun muassa ryhmäyttämisiin sekä erilaisiin teemapäiviin.

Nuorisotyötä tehdään myös sosiaalisessa mediassa. Nuoriso-ohjaaja ja etsivä ovat tavoitettavissa muun muassa Facebookissa ja Instagramissa. Sosiaalinen media on helppo tapa olla yhteyksissä nuoriin, ja se myös

tehostaa viestintää tapahtumista ja nuoria kiinnostavista asioista. Lisäksi koronaviruspandemian aikana digitaalisen nuorisotyön työmuotoja lisättiin huomattavasti, kun nuorisotilaillat siirrettiin verkkoon.

3.4.4 Etsivä nuorisotyö

Loviisa

Etsivä nuorisotyö on moniammatillisten verkostojen kanssa tehtävää erityisnuorisotyötä, jonka ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Pääkohderyhmänä ovat loviisalaiset ja lapinjärveläiset 15–25-vuotiaat nuoret. Lapinjärven ja Loviisan etsivää nuorisotyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä yli kuntarajojen.

Etsivän nuorisotyön tarkoitus on nopean puuttumisen, yksilöllisen palveluohjauksen ja ryhmäohjauksen keinoin edistää nuorten sosiaalista vahvistumista ja ehkäistä syrjäytymisen riskiä. Tämä tapahtuu saattamalla nuoria heidän tarvitsemiensa palveluiden ja muun tuen piiriin, tukemalla nuorten elämän- ja arjenhallinnan taitoja sekä hoitamaan omia asioitaan, ohjaamalla nuorta mahdollisuuksien mukaan opiskelu-, työ-, raha- ja asuntoasioiden järjestelyissä.

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on edistää nuoren kasvua, itsenäistymistä ja tulevaisuuden tavoitteiden saavuttamista. Etsivää nuorisotyötä tehdään aina ensisijaisesti perustuen nuoren omiin tavoitteisiin ja hänen itsensä antamiin tietoihin sekä arvioon omasta tuen tarpeesta.

Etsivää työtä toteutetaan niissä ympäristöissä, joissa nuori liikkuu normaalisti. Tällaisia ovat muun muassa sosiaalinen media, perusopetuksen yläluokat (erityisesti 9. vuosikurssi), toinen aste, kunnan ja seurakuntien nuorisotyö, pajat ja sosiaalitoimi. Keskeisenä ajatuksena on kopata nuori kiinni ennen kuin hän on kadonnut palvelujärjestelmästä. Tämä tapahtuu eri toimialojen yhteistyötä tiivistämällä ja luomalla lähes aukoton nuorten seuranta- ja ohjausjärjestelmä.

Loviisassa etsivää nuorisotyötä tekevät kolme erityisnuorisotyöntekijää. Etsivä nuorisotyö on tarkoitus pitää osana Loviisan palvelujärjestelmää. Loviisassa on vakinaistettu kaksi etsivän nuorisotyöntekijän tehtävää. Tämä toimi on edellyttänyt yhden etsivän kiinnittämistä tiukemmin koordinoimaan nuorisotyötä, etsivää nuorisotyötä ja Ohjaamon toimintaa.

Lapinjärvi

Nuorisotoimen tavoitteena on nuorten tukeminen ja kasvatuksellinen ohjaus eri toimintamuotojen avulla. Lasten ja nuorten hyvinvointia pyritään edistämään monialaisella yhteistyöllä. Nuorisotyöhön kuuluu muun muassa koulunuorisotyö, nuorisotilatoiminta, ehkäisevä päihdetyö, kerho- ja tapahtumatoiminta, tyttötyö sekä etsivä nuorisotyö. Nuorisotyötä tehdään tiiviisti yhdessä naapurikuntien ja kaupunkien kanssa sekä yhteistyössä paikallisesti toimivien yhdistysten kanssa. Yhdistysten osalta erityisesti yhteistyö 4H:n kanssa muun muassa nuorten työllistämisen sekä kesätöiden osalta on ollut hedelmällistä viime vuosina.

Lapinjärvellä on yksi nuorisotila, joka sijaitsee Lapinjärven kirkonkylässä. Nuorisotiloissa järjestetään perinteisten iltojen lisäksi myös erilaisia kursseja, teemailtoja ja peliturnauksia. Nuorisotiloja käyttävät

toisinaan myös paikalliset yhdistykset kerhotoimintaa varten. Tämän lisäksi nuorille on tarjottu elämäystoimintaa erilaisten retkien muodossa (esimerkiksi Linnanmäki, Messilä, konsertit).

Lapinjärvellä ehkäisevää päihdetyötä tekevät nuoriso-ohjaaja ja etsivä nuorisotyöntekijä yhteistyössä koulujen ja erilaisten ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen kanssa.

Ohjaamo

Huhtikuussa 2018 avattiin Ohjaamo uutena palveluna Loviisassa. Ensimmäiset kolme vuotta Ohjaamo toimi hankkeena ja on vuonna 2021 muuttunut pysyväksi palveluksi nuorille Loviisan palvelupiirissä. Ohjaamon avulla haetaan ratkaisua ja uutta toimintatapaa 15–30-vuotiaille tarjoamalla matalan kynnyksen monialainen palvelumalli. Tavoitteena on, että nuorella on mahdollisuus saada tarvitsemansa palvelut yhdestä paikasta. Ohjaamossa työskentelevät eri alojen työntekijät palvelevat nuoria perheineen tietonsa ja taitonsa yhdistäen. Yhteistyökumppanit ovat seuraavat: Kela, TE-toimisto, Onni-hanke, mielenterveys- ja päihdepalvelut, Loviisan Yrittäjät ry, Loviisan järjestöt ry ja muut kolmannen sektorin toimijat Loviisassa, esimerkiksi seurakunnat, kaupungin työllistämispalvelut, kaupungin etsivä nuorisotyö ja perusnuorisotyö, kaupungin sosiaalitoimi ja kaupungin maahanmuuttajatyö.

Lisäksi yhteistyötä tehdään ja toimintaa kehitetään yhdessä Porvoon Ohjaamon kanssa sekä valtakunnallisten hankkeiden Kohtaamon, OSMOn ja TESSUn puitteissa.

Ohjaamo nykyisessä muodossaan koordinoi koordinoiva etsivä nuorisotyöntekijä. Ohjaamo palvelee nuoria päivittäin yhteistyössä etsivän nuorisotyön ja perusnuorisotyön kanssa.

3.5 Kulttuuri

Loviisa

Taide ja kulttuuri tarjoavat lapsille ilon ja menestymisen elämyksiä. Lasten on tärkeää saada ilmaista itseään, luoda jotain uutta ja oppia uusia taitoja. Yhtä lailla tärkeitä ovat yhdessäolo, yhdessä tekeminen ja uudet ystävät. Taideharrastuksilla on positiivinen vaikutus esimerkiksi lukutaidon kehittymiseen, ja lastenkulttuuri on ratkaisevassa asemassa myös syrjäytymisen ehkäisyssä.

Loviisan kaupungin ja Porvoon musiikkiopiston yhteistyö sujuu hyvin. Musiikkiopistolla on ryhmiä eri-ikäisille ja erilaisesta musiikkityypistä kiinnostuneille. Kaupunki onnistuu vuosittain värväämään taitavia soittajia Loviisan kaupungin soittokuntaan.

Loviisan kaupunki osallistuu yhdessä Porvoon ja Sipoon kanssa Nuori kulttuuri -hankkeeseen, joka tukee nuorten oikeutta sellaiseen kulttuuri- ja taideharrastukseen, jossa ammattilaiset tukevat nuoren henkilökohtaista kehitystä (www.nuorikulttuuri.fi). Projektin puitteissa järjestetään teemakohtaisia ohjelmia. Vuodesta 2021 alkaen mukaan otetaan hyvin laajasti kulttuurisia harrastuksia nuorten elämästä (muun muassa pelikulttuuri, mediataide), ja myös tapa osallistua on jatkossa erilainen ja mahdollistaa osallistumisen myös hyvin matalalla kynnyksellä.

Loviisan kaupunki on mukana myös Koppa-verkostossa; lasten- ja nuorten kulttuurikeskuksen yhteistyöverkostossa – jota hallinnoidaan Kotkasta ja jossa mukana ovat Loviisan lisäksi Kymenlaakson

kunnat. Verkoston myötä järjestetään yhteistyössä aina helmikuussa kolmiviikkoiset lasten kulttuuriviikot sekä lokakuussa satuviikko. Lisäksi verkoston kautta jaetaan osaamista sekä hyviä vinkkejä kulttuuripolkujen ja vastaavien tapahtumien toteuttamisesta. Koppa-verkoston kautta Loviisa saa vuosittain erillisen avustuksen opetusministeriöltä lastenkulttuurin toteuttamiseen.

Loviisa osallistuu myös Konserttikeskuksen Konsertti joka kouluun -hankkeeseen, jonka tavoitteena on tarjota koulukonsertti jokaiselle Suomen perusopetuksen oppilaalle ainakin kerran lukuvuodessa.

Kulttuuripolkua on toteutettu Loviisan kaikille peruskoululuokille vuodesta 2016 lähtien. Siinä jokaiselle luokka-asteelle on määritelty oma teema ja siihen liittyvä vierailu ennakko- ja jälkitehtävien kanssa. Loviisassa kulttuuripolku toteutetaan yhteistyössä kirjaston ja museon kanssa, lisäksi mukana ovat muun muassa opasyhdistys, teatteri Fabel, Kino Marilyn, Loviisan tanssiopisto sekä musiikkiopisto. Vuonna 2020 kulttuuripolkua on laajennettu myös varhaiskasvatuksen piiriin Pikku Kulttuuripolun nimellä, ja tavoitteena olisi laajentaa kulttuuripolku koskemaan muutaman seuraavan lukuvuoden aikana myös toista astetta.

Lapsissa vara parempi -hankkeen kohteena ovat ensimmäisen vuosikurssin oppilaat, ja sen puitteissa on järjestetty ohjelmaa joka vuosi. Hankkeen tarkoituksena on ilahduttaa lapsia, saada heidät tuntemaan ylpeyttä ja opettaa heille paikallishistoriaa sekä lisäksi kehittää ja vahvistaa lasten omia tapoja ilmaista itseään. Ohjelma sisältää muun muassa musiikki-, tanssi-, perinne-, kuvataide- ja arkkitehtuurityöpajoja, joita elävöitetään jännittäväillä Loviisan historiasta kertovilla tarinoilla. Työpajat päättyvät yhteiseen juhlaan Raatihuoneella, jossa lapset esiintyvät omaisilleen. Folktingetin rahoittaman Svenska veckan -hankkeen myötä lapsille ja nuorille järjestetään erilaisia kulttuuriesityksiä marraskuun alussa.

Kulttuuripalvelut on yhdessä muun vapaa-aikatoimen kanssa ollut mukana Suomen malli -harrastushankkeen mukaisessa Loviisan malli – hauskaa harrastaa -pilotissa keväällä 2021. Hankkeen tavoitteena on tarjota jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa harrastus asuinpaikasta riippumatta. Hankkeelle on haettu jatkoa.

Lapinjärvi

Lapinjärven kirjastossa toteutettiin vuosina 2019–2020 Salikon-hanke, joka keskittyi kirjaston lastenosaston sekä lapsille ja lapsiperheille tarjottavien palvelujen kehittämiseen. Samalla päivitettiin ja uudistettiin varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen kanssa tehtävää yhteistyötä. Kirjasto on tarjonnut päiväkotiryhmille ja kouluille muun muassa kirjavinkkausta, satutuokioita, erilaisia työpajoja ja teematunteja sekä lukukoiratapaamisia. Kirjasto tekee yhteistyötä paikallisten järjestöjen, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapinjärven yhdistyksen kanssa, esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

Kirjastossa järjestetään kuukausittain elokuvailtoja sekä vaihtuvia näyttelyitä, joista osa on suunnattu erityisesti lapsille. Esillä on säännöllisesti myös lapsiryhmien oppilastoita. Marraskuussa on vietetty vuosittain Lapsen oikeuksien viikkoa.

Kirjasto tekee yhteistyötä nuorisotoimen kanssa ja järjestää nuorille muun muassa kirjavinkkausta ja elokuvailtoja. Kirjasto tarjoaa nuorille mahdollisuuksia tutustua työelämään TET-harjoittelussa tai kesätoissa.

Kirjastotalossa toimi kevääseen 2020 asti kaikille avoin Koko Kylän Työhuone, jossa on järjestetty erilaista ohjattua toimintaa, työpajoja ja kerhoja lapsille. Lukuvuonna 2020–2021 tila oli esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen käytössä.

Lapinjärven kunta tekee tiivistä yhteistyötä Porvoon seudun musiikkiopiston kanssa taiteen perusopetuspalveluiden järjestämiseksi kuntalaisille.

Paikalliset järjestöt järjestävät monenlaisia tapahtumia, jotka rikastuttavat laaja-alaisesti kunnan kulttuurielämää. Kunta tukee näitä toimijoita yhdistysavustuksin. Vuonna 2020 kunta ei maksanut yhdistysavustuksia kunnan erittäin huonon taloudellisen tilanteen takia.

3.6 Työpajat

Loviisa

Loviisan kaupungissa toimii vuonna 2021 Seinätön työpaja sekä nuorten työpaja Pikku Pietarin Piha. Työpaja Akseli oli toiminnassa vuoteen 2019 asti ja kuntouttavan työtoiminnan Kuntopaja vuoden 2021 maaliskuuhun asti. Kuntopaja päätettiin lakkauttaa vuoden 2020 aikana, sillä sen toiminnan vaikuttavuus jäi alle vaaditun tason. Kuntouttavan työtoiminnan kilpailutus käynnistettiin loppuvuonna 2020 tavoitteena löytää kuntouttavan työtoiminnan tuottaja Loviisan alueelle. Keskeisenä tavoitteena toiminnan ulkoistamisessa on kasvattaa kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuutta. Kilpailutus onnistui hyvin, ja maaliskuussa 2021 solmittiin sopimus Sotek-säätiön kanssa kuntouttavan työtoimintapalvelun tuottamisesta vuoden 2022 loppuun asti. Palvelu sisältää myös yksilöohjauksen. Vuoden 2023 alusta kuntouttavan työtoimintapalvelun on tarkoitus siirtyä uusien hyvinvointialueiden vastuulle, jos hyvinvointialueet toteutuvat.

Seinätön työpaja

Työpaja Akseli lakkautettiin kaupungissa vuonna 2019, ja asiakkaat siirtyivät Seinättömälle työpajalle. Seinättömän työpajan asiakkaat ovat pääsääntöisesti loviisalaisia pitkäaikaistyöttömiä. Seinätön paja käsittää lyhyen perehdytysjakson muilla pajoilla, jonka jälkeen valmentautuja sijoitetaan toimenpiteeseen kaupungin eri työpisteisiin, paikalliseen yritykseen tai yhdistykseen. Siirtymävaihe Akselin toiminnan päättymisen jälkeen on tuonut haasteita Seinättömän työpajan toimintamalliin, ja sijoittumisia yhdistyksiin tai yrityksiin ei ole ollut merkittävästi. Tällä hetkellä toiminta on järjestäytymisvaiheessa, ja työllisyyspalveluissa luodaan tehokkaampia malleja pajalla tapahtuneen työkokeilujakson jälkeisiin ulkopuolelle sijoittumisiin, kuten kaupungin omiin yksikköihin, yrityksiin ja yhdistyksiin palkkatuetuun työhön. Seinättömällä työpajalla työskentelee yksilövalmentaja, työvalmentaja ja tilanteesta riippuen apuohjaaja.

Nuorten työpaja

Nuorten työpaja Pikku Pietarin Pihan asiakkaat ovat 17–28-vuotiaita loviisalaisia nuoria. Työpajalla nuoret saavat työkokemusta sekä apua työ- tai koulutuspaikan etsintään ja sen hakemiseen. Työpajalla työskentelee yksilövalmentaja sekä kaksi työvalmentajaa ja tilanteesta riippuen mahdollinen apuohjaaja. Nuorten työpajan toimintamallia kehitetään, ja tällä hetkellä on käynnissä niin Loviisassa kuin valtakunnallisestikin työpajatoiminnan opinnollistaminen, jossa Loviisan kaupunki tekee aktiivista yhteistyötä Careeria ammattikoulun kanssa. Tavoitteena on, että työpaja mahdollistaa entistä tehokkaammin työtoiminnan hyväksi lukemisen ammatilliseen koulutukseen haettaessa siitä saatavan todistuksen kanssa. Toimintoja tarkastellaan niin, että työpajalla on mahdollista suorittaa eri aloilta tutkinnon osia. Tavoitteena on reagoida kasvavaan nuorisotyöttömyyteen yhdessä alueen oppilaitoksen kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Toimintamallia voidaan hyödyntää myös Seinättömällä työpajalla.

Metodit

Työpajoissa palvelut räätälöidään valmentautujien tarpeiden mukaan. Valmennuksessa edetään aina asiakkaan ehdoilla. Työpaja toimii matalan kynnyksen periaatteella, toisin sanoen työt ja muut toimenpiteet sovitetaan aina valmentautujan kykyjen ja motivaation mukaan. Työpajojen tarjoaman työ- ja yksilövalmennuksen tavoitteena voi olla asiakkaan kuntoutusprosessin tukeminen sekä työhön tai koulutukseen pääsyn tukeminen. Kaupungin työpajat ja työllisyyspalvelut tarjoavat joissain tapauksissa mahdollisuuden suorittaa työsuhteisen oppisopimuskoulutuksen kaupungilla. Tapauskohtaisesti tavoitteena on, että polutuksen jälkeen yksilölle mahdollistetaan ammattiin valmistuminen, kun henkilöllä ei ole olemassa peruskoulun jälkeistä koulutusta. Vuonna 2021 oppisopimuksia on tällä hetkellä esimerkiksi kiinteistönhoidon, pintakäsittelyn ja koulunkäynninohjaajan ammattialoilla.

Yksilövalmennus on työvalmennusta tukevaa toimintaa, joka edistää kokonaisvaltaisesti valmentautujan arjen hallintaa ja toimintakykyä. Yksilövalmentaja kehittää pajan kurssitoimintaa, ylläpitää ja jakaa asianmukaista tiedotusmateriaalia nuorten tarpeisiin, luo portfolioit nuorten käyttöön ja pitää yllä yhteyksiä kouluihin, paikallisiin yrityksiin sekä työvoimaviranomaisiin. Hän osallistuu nuorten opetukseen ja ammatinvalinnanohjaukseen.

Pajan työvalmentajat edistävät toiminnallaan valmentautujan yksilöllisten tarpeiden ja valmiuksien mukaan suunniteltua ja tavoitteellista, työn avulla tapahtuvaa työkykyä. Työvalmentajat vastaavat pajan tuotevalikoimasta, materiaalihankinnoista ja työnjohdosta. He ovat mukana asiakaspalvelussa ja ottavat yhteisvastuullisesti osaa pajalle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen.

Työpajajakso on osa palvelukokonaisuutta, jossa yhteistyötä tekevät muun muassa työvoimahallinto ja sosiaalitoimi. Työpajajakson keskimääräinen pituus on 3–6 kuukautta. Loviisan työpajoilla on jatkuva haku, ja asiakkaita otetaan sisään sitä mukaa kun heille vapautuu paikkoja. Asiakaspaikkoja on noin 30. Tämä tarkoittaa sitä, ettei asiakkaan tarvitse odottaa mahdollista seuraavaa hakuajankohtaa, vaan pajalle pääsee välittömästi, kun paikkoja vapautuu. Jokainen pajaan tuleva nuori asettaa itselleen tavoitteen pajajaksolle. Tavoite voi olla työ- tai koulutuspaikka, jonkin taidon tai osa-alueen oppiminen tai elämän rytmittäminen mielekkäämpään kuntoon. Paja on oiva ponnahduslauta huomiseen ja turvallinen paikka pysähtyä miettimään tulevaisuutta.

Lapinjärvi

Taitopaikka-toiminnan tarkoitus on antaa hyvät eväät työn hakemiseen. Taitopaikka tarjoaa kiinnostavaa ja hyvinvointia edistävää toimintaa jo ennen varsinaisen työpaikan löytymistä sekä auttaa työnhakuun liittyvissä asioissa. Taitopaikka-toiminnassa työnhakijat kutsutaan mukaan vapaaehtoiseen valmennusohjelmaan. Sen aikana tehdään henkilökohtainen tilannekartoitus ja etsitään yksilöllisesti työ-, koulutus- tai työkokeilupaiikkaa. Taitopaikassa voi muun muassa syventää ja uudistaa osaamistaan, saada henkilökohtaista tukea työllistymiseen. Jos työnhakusuunnitelma on alalle, jossa tarvitaan lupakortteja (esimerkiksi työturvallisuuskorttia, hygieniapassia, tulityökorttia), voi ne suorittaa maksutta Taitopaikan kautta.

3.7 Lapsiystävällinen kunta

Loviisan kaupunginvaltuusto (21.11.2018 § 131) päätti hakea Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin kehittämistyöhön. Suomen Unicef ilmoitti 18.11.2019, että Loviisan kaupunki ja Lapinjärven kunta on hyväksytty mukaan yhteistyökumppaniksi Lapsiystävällinen kunta -toimintamalliin, jonka kehittämistyön tuloksina tavoitellaan seuraavaa:

- Lasten oikeudet ymmärretään monipuolisemmin ja laaja-alaisemmin asenteiden muuttumisen kautta.
- Lasten ja nuorten asioita käsitellään enemmän poikkihallinnollisesti.
- Kunnan poliitikkojen asenteet lasten oikeuksien huomioimiseksi tapahtuvaan kehitystyöhön muuttuvat mallin myötä.
- Viestinnän lisääntyminen liittyy ulkoisen ja sisäisen viestinnän lisääntymiseen. Lasten oikeuksiin liittyvää viestintää lisääntyy sekä laadullisesti että määrällisesti.
- Kunnassa valitaan lapsivaikutusten arviointi entistä enemmän osaksi kehittämistyötä.
- Malli vahvistaa lasten oikeuksien huomioimista kunnan eri prosesseissa niillä osa-alueilla, jotka kunta valitsee kehittämisen kohteeksi.
- Malli nopeuttaa menetelmäkehitystä niillä alueilla, jotka kunta valitsee kehittämisen kohteeksi.
- Lasten oikeuksiin liittyvien asioiden näkyvyys lisääntyy.

Kaupunginhallitus nimesi Lapsiystävällinen kunta -koordinaattorin hoitamaan oman toimensa ohella tehtävää syyskuun alusta 2020. Huhtikuun 2021 alusta vuoden 2021 loppuun asti toimii hänen apunaan toinenkin viranhaltija oman tehtävänsä ohella. Loviisan kaupungin vuoden 2020 lopulla ja vuoden 2021 alussa muodostama oma koordinaatioryhmä aloitti toimintansa 6.4.2021 käytyään alkukoulutuksen ja tutustuttuaan Unicefin digipalveluun. Lapinjärven kunnan sivistyslautakunta (21.9.2020 § 94) on nimennyt vastaavan oman Unicef lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmän. Koordinaatioryhmissä on mukana myös alle 18-vuotiaiden edustajia, mutta myös osallistujia eri toimialoilta toimintamallin vaikuttavuuden ja käyttöönoton vuoksi. Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyöllä tulee olla riittävän vahva sidos kunnan hallintoon ja palveluntuotantoon. Näin edistetään kehittämistyön sisällyttämistä kunnan rakenteisiin.

Kevään 2021 aikana toteutetaan alkukartoitus, jossa arvioidaan, miten lapsiystävällisyys kunnassa toteutuu. Alkukartoituksen jälkeen kunta valitsee, mitä toiminnan osa-alueita se alkaa kehittää ja miten. Kaksivuotiskauden päätteeksi kunta arvioi työnsä tulokset ja raportoi niistä Unicefille. Raportoinnin jälkeen kunnalla on mahdollisuus saada Suomen lapsiystävällinen kunta -tunnustus. Sitä myönnettäessä Unicef arvioi kehittämisprosessia ja saavutettuja tuloksia. Unicef voi myöntää tunnustuksen sitoutuneesta ja aktiivisesta sekä pitkäkestoisesta kehittämisestä lapsen oikeuksien edistämiseksi. Tunnustus on voimassa kaksi vuotta. Työ ei valmistu mahdollisen tunnustuksen saamiseen, vaan toimintamallissa on kyse jatkuvasta kehittämisestä.

Lapsiystävällinen kunta -ohjelman alkukartoituksen osana laaditaan kyselyjä, joiden tarkoituksena on selvittää lasten ja nuorten ajatuksia ja tilannetta. Kyselyn tulokset huomioidaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpide-ehdotuksissa.

4 Yhteistyö eri viranomaisten ja lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen kesken

Lapsille ja nuorille kunnallisia palveluita tuottavat pääasiassa perusturvakeskus ja sivistyskeskukset. Yhteistyö perusturvakeskuksen sekä Loviisan ja Lapinjärven sivistyskeskusten välillä on tiivis ja tapahtuu monissa eri yhteistyöryhmissä sekä johdon että työntekijöiden tasolla. Yhteistyötä on järjestelmällisesti kehitetty. Lasten, nuorten ja perheiden sekä hyvinvoinnin yhteinen johtoryhmä aloitti toimintansa kesällä 2016 tavoitteena kehittää palveluprosessien toimivuutta, vahvistaa ehkäisevää toimintaa sekä tuen oikea-aikaisuutta. Yhteisen johtoryhmän tehtävänä on muun muassa vastata lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnasta, seurannasta ja arvioinnista.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä kokoontuu säännöllisesti kuukausittain. Toiminnasta kerrottu Opiskelu- huolto- kohdassa.

Nuorten hyväksi -verkostoyhteistyöryhmä nuorten kanssa toimiville tahoille kokoontui ennen koronaviruspandemiaa säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa verkostopäivään, jossa on ollut alustuksia ajankohtaisista aiheista ja vilkasta keskustelua. Seurakunnat ovat myös olleet tiiviisti mukana Nuorten hyväksi -verkostopäivän toteuttamisessa.

Nuorten moniammatillinen ohjaus- ja palveluverkosto (NOPA) kokoontuu säännöllisesti. Nuorisolain mukaan sen tehtävänä on

- koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi
- edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista, yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjaamisessa sekä tiedonvaihdon sujuvuutta
- edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi.

Ankkuritoiminta

Itäisellä Uudellamaalla aloitettiin Ankkuri-toiminta vuoden 2020 aikana. Ankkuritoimintaa johtaa Itä-Uudenmaan poliisi ja sitä tehdään moniammatillisena yhteistyönä alueen kuntien kanssa.

Ankkuritoiminnan tarkoituksena on varhaisen vaiheen nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja rikosten ennalta ehkäiseminen. Pääkohderyhmänä ovat alle 15-vuotiaat, jotka ovat tehneet rikoksen tai joita epäillään rikoksesta, ovat käyttäneet päihteitä ja tarvitsevat moniammatillista tukea elämäntilanteessaan (15–17-vuotiaat erillisen harkinnan mukaan). Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa ankkuritiimissä. Mukana on asiantuntijoita poliisista, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta. Tiimin kokoonpano voi vaihdella tapauskohtaisesti.

Ankkuritoiminta perustuu nuoren osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden suojan kunnioittamiseen. Ankkuritoiminnalla pyritään tukemaan nuoren ja hänen vanhempiansa/huoltajiensa mahdollisuuksia edistää nuoren hyvinvointia ja täten ennalta ehkäisemään nuoren syyllistymistä rikoksiin tulevaisuudessa.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa Loviisan perusturvakeskuksella on yhteistyösopimus, jonka mukaisesti MLL:n Uudenmaanpiiri tuottaa Perhekummi- ja Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa Loviisan ja Lapinjärven alueella.

5 Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2024

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021–2024 on matriisitaulukkona tämän kertomuksen liitteenä. Suunnitelma on yhtenevä Loviisan kaupungin ja Lapinjärven kunnan hyvinvointisuunnitelman kanssa siltä osin, kun kyse on lapsille, nuorille tai perheille kohdennetuista tavoitteista ja toimenpiteistä.

6 Suunnitelman kommentointi ja laatijat

Kommentointi

Lasten ja nuorten hyvinvointikertomus sekä suunnitelma oli kuntalaisten kommentoitavana Loviisan kaupungin internetsivuilla elokuussa, kommentteja tuli yksi Lapinjärveltä ja yksi Loviisasta. Lisäksi siitä pyydettiin lausunto Loviisan kaupungin nuorisovaltuustolta. Kuntalaisten kommentit sekä nuorisovaltuuston lausunto ovat tämän asiakirjan liitteenä. Kiitämme kommenteista sekä lausunnosta.

Lapinjärven kuntalaisen kommenteissa esitettiin Lapinjärven kunnan ja Porvoon musiikkiopiston yhteistyön mainitsemista tekstissä sekä toivottiin suunnitelmaan mainintaa kirjasto- ja kulttuuripalveluista. Vastaus kommenttiin: Asiakirjan tekstiosaan on nyt lisätty maininta Lapinjärven kunnan ja Porvoon musiikkiopiston yhteistyöstä. Lisäksi sekä Loviisan että Lapinjärven suunnitelman matriisitaulukkoihin on lisätty kirjastoa ja kulttuuria koskevia tavoitteita ja toimenpiteitä.

Loviisan kuntalaisen kommentissa ihmeteltiin sitä, ettei neuropsykiatrista osaamista mainita missään. Kommentoija painotti neuropsykiatrisen osaamisen tärkeyttä kaikille, jotka tekevät työtä lasten ja perheiden kanssa. Lisäksi kommentoija vierasti ajatusta kuraattoreiden mielenterveystyöstä. Psykiatrisia sairaanhoitajia hän toivoi lisää.

Vastaus kommenttiin:

Varhaiskasvatuksessa tuki perustuu lapsen tarkkaan havainnointiin erilaisissa arjen tilanteissa, sekä oppimisympäristön arviointiin ja suunnitteluun. Neuropsykiatrisesti oireilevan lapsen tuki rakennetaan muokkaamalla toimintatapoja, toiminnan sisältöjä, oppimisympäristöä ja henkilöstöjärjestelyjä lapsiryhmän tarpeita vastaaviksi. Kaikessa toiminnassa korostuu kasvattajan ja lapsen välinen lämmin vuorovaikutus ja ennen kaikkea halu ymmärtää lapsen usein poikkeavaa käytöstä. Toiminnassa hyödynnetään ennakointia, toiminnan ja ympäristön selkeyttämistä muun muassa visuaalisen tuen avulla sekä tavoitteiden suhteuttamista yksilöllisiin taitoihin. Tehtävät jaetaan osiin, niihin annetaan selkeät ja lyhyet ohjeet ja toimitaan johdonmukaisesti. Koska neuropsykiatrisesti oireilevalta lapselta tavallinen arki vaatii ponnistelua, lapsen yrittämistä palkitaan runsain kehuin ja säännöllisin, yhdessä sovituin palkkioin. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle on järjestetty koulutusta positiivisesta pedagogiikasta ja käytössä on Huomaa hyvä -materiaalia.

Aistitiedon käsittelyn pulmat hankaloittavat useimman neuropsykiatrisesti oireilevan lapsen elämää ja on vahvasti yhteydessä lapsen haastavaan käyttäytymiseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä on koulutettu haastavan käyttäytymisen kohtaamiseen ja itsesääntelyn tukemiseen. Ryhmillä on myös mahdollisuus lainata varhaiserityiskasvatuksen lelulainaanomista erilaisia aistivälineitä.

Kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja, joka jakaa neuropsykologista tietoa henkilöstölle ja suunnittelee yhdessä huoltajan ja henkilöstön kanssa tukitoimia.

Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuki voi sisältää varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaation ja jaksoittaisen tuen. Tarvittaessa ryhmää pienennetään tukitoimena tai ryhmälle myönnetään lastenhoitajaresurssi.

Koulukuraattoreiden, koulupsykologien ja kouluterveydenhoitajien käyttöön tarkoitettu IPC-menetelmä on tieteelliseen näyttöön perustuva, matalankynnyksen käytännönläheinen menetelmä masennuksen hoitoon. HUS Nuorisopsykiatria on suositellut ja tukee menetelmän käyttöönottoa oppilas- ja opiskelijahuollossa.

Nuorisovaltuusto toi esille lausunnossaan huolen kyläkoulujen sulkemisista, koululounaan syömättä jättämisestä ja lapsiperheiden määrän vähentymisestä. Lisäksi nuorisovaltuusto ihmetteli, miksi loviisalaiset nuoret kokevat perheiden taloudellisen tilanteen olevan keskinkertainen tai huono vaikka indikaattoreiden mukaan pienituloisia perheitä on vähemmän kuin maassa keskimäärin.

Laatijat

Lasten ja nuorten hyvinvointikertomuksen sekä suunnitelman laatimisesta ovat vastanneet yhteensovittavan johtoryhmän jäsenet:

Carita Schröder, perusturvajohtaja, Loviisa

Kirsi Kinnunen, sivistys- ja hyvinvointikeskuksen johtaja, Loviisa

Pia Kokko, sivistystoimen johtaja, Lapinjärvi

Timo Tenhunen, koulutuspäällikkö, Loviisa

Leif Eriksson, kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen päällikkö, Loviisa

Sofia Hoff, varhaiskasvatuspäällikkö, Loviisa

Johnny Haataja, johtava sosiaalityöntekijä, työikäisten palvelut, Loviisa

Jaana Iivonen, palvelupäällikkö, Loviisa

Lisäksi työhön ovat osallistuneet Loviisan kaupungin hyvinvointityöryhmän jäsenet.